БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 287 (10347) | 1963 оной декабриин 5, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Бүгэдэ арадай засаг

...өөдэр—Совет ...итуциин үдэр

...түмэн совет араднай ...Конституциин үдэ...дэглэжэ, баяр баяс...йгаар һайндэрлэдэг ...ай болонхой. Совет...займнай эрхэтэд энэ ...тэмдэглэхэ ёһоороо ...энэ ха юм. Манай... засагай тогтоһон ...хойшо туйлагдаһан ...илалтанууд, амжа...калтанууд, бүтээгдэ...уехэ үйлэ хэрэгүүд ...уци дотор хуулита ...атадхагданхай, хүн ...эдлэхэ эрхэнүүд, ...хэ арюун уялганууд ...үзэгүүдээр аржытар ...нхэй. Совет хүнүүд ...энүүдээшье эдлэжэ, ...уялгануудаашье бэе... байһандаа баяртай, ...холтой.

...айда яһанай илгаа, ...да шүтэлгэ, эрдэм ..., уг гарбал, зөөри ..., урдань хэжэ байһан ...буулга хараада огто ...үй, эдээнһээ огто ...ангүй, эрэгтэйшье, ...шье хүн бүхэндэ ...лихан эрхэ олгог... Хүн түрэлтэнэй ... үзэгдөөгүй, анха ...аа хойшо хүн зо...агтал ухаан бодолдоо ...кэ ябаһан гүн зүрхэ...сэлэнгүүд түрүүшын...най Совет орон до...бэелүүлэгдээ ха юм. ...хэнүүд саарһан дээ...осхогдоо бэшэ, харин ...ээрээ бэелүүлэгдээ, ...үүрэнээр хангагдаа.

...эл хадань үргэн нии... зомнай совет засаг...ааргүй ехэ инаг дура...эн сэхэ байһанаа үнэ...өрөө мэдүүлнэ, үйлэ ...дээрээ батадхана. ...а зондо эрхэ сүлөө, ...ргал, энхэ тэниглэн ... олгоһоноороо совет ...ай суутай, хүндэтэй. ... засагай жэлнүүдтэ ...хэ эрхэ сүлөө, зол ... олоһоноо манай бу...рад түмэн илангаяа ...оор мэдэрнэ. Манай ...ликын экономико бо...льтурна байгуулалта...р туйлай ехэ түүхэтэ ...лтанууд болооб! Али...лаараа республикым...хэл шарай үндэһөөрөө хубилаа. Совет засагай тогтоһон сагһаа хойшо түрэл Коммунис партиингаа ударидалгаар, агууехэород арадай, мүн бүхы бусад аха дүү арадуудай энэрхы сэдьхэлэй халуун туһаламжын ашаар манай буряад арад зон амжалтын замаар урагшаа айхабтар түргэнөөр дабшажа ябана. Бүтүү балай ой тайга, хубхай хооһон тала дайда байһан газарнуудта томо томо фабрика болон заводууд, комбинадууд болон бусад шэнэ шэнэ барилганууд бодхоогдонхой. Хэдэн мянгаад хүн зонтой хото городууд түбхинэн урганхай. Хүдөө тосхонуудые, колхоз болон совхозуудай центрнүүдые абаад харабал, айхабтар ехэ болбосон түхэлтэй болоо.

Буряад арадаймнай дундаһаа элитэ эрдэмтэд, бэлигтэй уран зохёолшод болон композиторнууд, уран зураашад болон артистнар, инженернүүд болон агрономууд, механизаторнууд болон зоотехнигүүд, врачнууд болон багшанар олоор урган гаранхай. Яһанай илгаагүй, ямаршье арадай түлөөлэгшэд барандаа мяхан түрэл аха дүүнэр болоод, арадайнгаа ажахын алишье һалбарида эбтэй энэрхыгээр, эршэмтэй шударгыгаар, имагтал коммунизм байгуулха гэһэн хүсэлэнтэйгөөр ажаллажа байнад. Энэмнай инаг һайхан совет засагһаа эшэ үндэһэтэй, энэмнай Коммунис партиин ленинскэ сэсэн мэргэн национальна политикын хэлбэрицэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһанай элитэ гэршэ мүн болонхой.

Совет засагай үнэхөөрөө бүгэдэ арадай засаг байһыень элишэлхын тулада барагдашагүй олон олон баримтануудые харуулжа болохоор. Засаг түрын али бүхы органуудые арад зомнай өөһэдөө һунгахаһаа гадна, тус органуудай хүдэлмэридэ тэдэнэр тон эдэбхитэйгээр хабаадалсана, ажахы болон культурна байгуулалтын шухалын шухала асуудалнуудые шиидхэлсэнэ. Соведүүдэй хүдэлмэридэ али болохоор хабаадалсадаг хүнүүдые тоолохо болоо һаа хэмгүй олон. Энэ жэлдэ республикын Верховно Соведтэ 122 депутат, нютагай Соведүүдтэ 7272 депутат һунгагданхай. Соведүүдэй ниитын таһагуудта, инспекцинүүд болон комиссинуудта, ниитын бусад олон эмхи зургаануудта хамта 80 гара мянган эдэбхитэд—хүдэлмэришэд, колхознигууд болон алба хаагшад саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг. Инхэдээ Соведүүднай үнэхөөрөө олониитын, арад зоной эмхи зургаан болонхой. Тэдэнэй алибаа ажал ябуулгань арад зоной аша туһада сүм зорюулагданхай.

Манай Эхэ орон дотор пролетариадай диктатура түүхэтэ үүргэеэ дүүргээ: мүлжэгшэ ангинуудые усадхаад, социализм байгуулаа. Тиимэһээ дотоодын хүгжэлтын талаар абажа харахада, СССР дотор пролетариадай диктатура шухала бэшэ болоо. Социалис гүрэмнай бүгэдэ арадай гүрэн болотороо хүгжэбэ гэжэ XXII съезд баталан тунхаглаа. Социалис харилсаанууднай коммунис харилсаанууд болохоор хүгжэжэ байна. Энэ хадаа манай ниитын хүгжэлтын жама ёһониинь гээшэ. Энээн тухай партиин XXII съездын баталһан КПСС-эй Программа соо эли тодоор, ойлгосотой һонороор хэлэгдэнхэй.

Бүгэдэ ниитын захиргаанай шэнэ эмхинүүдэй манайда үргэнөөр дэлгэржэ байһаниинь ехэ һонирхолтой. Промышленна предприятинууд дээрэ саг үргэлжэ хүдэлжэ байдаг үйлэдбэриин зүблөөнүүд; Соведүүдэй дэргэдэ—ниитын таһагууд, инспекцинүүд; культурна ажабайдалда ниитынхидэй үүсхэлээр ажалладаг клубууд болон библиотекэнүүд, арадай театрнууд болон университедүүд, физкультура болон спорт бүрин ниитынхидэй гарта оронхой. Хаа хаанагүй ниитын таһагууд, инспекцинүүд, комиссинууд хүдэлжэ байдаг болоо. Социалис демократиин гүн шэглэлтэйгээр, үргэн далайсатайгаар хүгжэжэ байһаниинь эндэ элеэр харагдана. Манайда бүгэдэ арадай гүрэнэй бии болоһон тухай, дам саашадаа бүгэдэ ниитын коммунис захиргаанай хүгжэн мандаха тухай КПСС-эй Программа соо хэлэгдээшэ заабариин теоретическэшье, практическашье талаараа тон зүб, гүн удхатай, үндэһэ баримтатай байһаниинь элирнэ.

СССР-эй Конституциин баталагдаһан сагһаа хойшо 27 жэл үнгэрбэ. Энэ үе соо Эхэ орон доторнай туйлай ехэ хубилалтанууд болоо. Социализм бүрин хүсэдөөр, эсэслэн байгуулагдаа. Мүнөө коммунизм үргэн дэлисэтэйгээр байгуулагдажа байна. Тиимэһээ Конституцида хубилалта оруулха шухала болоо. СССР-эй Верховно Соведэй байгуулһан тусхай комисси шэнэ Конституци зохёохоор ажаллажа байна. Һүүлэй 20 гаран жэл соо совет арадаймнай туйлаһан түүхэтэ илалтанууд шэнэ Конституци соо бэелэлээ олохонь лабтай.

Иигэжэ агууехэ Эхэ орон доторнай социалис демократи урдань үзэгдөө дуулдаагүй үргэнөөр хүгжэжэ, һалбаран мандажа байна. Ленинэй заабаряар үндэһэжэһэн социалис демократиин хүгжэлтые, социализмын урагшаа хүсэн түгэлдэрөөр дабшалтые ганса нэгэн хүндэ шүтэлгын хэсүү хүшэр үешье зогсоожо шадаагүй, шадахашьегүй байгаа. Саашадаа социалис демократиин бүри ехэ хүсэтэйгөөр хүгжэхэ байһандань совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө этигэнэ, найдана.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

В. Р. Бояновае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республика дотороо элүүрые хамгаалха хэрэг эмхидхэлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө, ниитэ-политическэ ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Вера Ринчиновна **Бояновае** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1963 оной декабриин 3.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

И. К. Щекотовые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, партийно-советскэ органуудта үни удаан саг соо һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшэ Иннокентий Кузьмич **Щекотовые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1963 оной декабриин 3.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЫЕ угтуулан

Мүрысөөнэй эршэ шангадана

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаһан Онохойн комбинадай цех, участогуудай коллективүүд туйлаһан шэнэ амжалтанууд тухайгаа эдэ үдэрнүүдтэ мэдээсэнэ.

Үйлэдбэриин 4-дэхи участогай модо хюрөөдэгшэдэй халаанайхид комбинат дээрэ эгээн түрүүлэн жэлэйнгээ түсэб дүүргээд, ерэхэ жэлэй даабаряар хоёр мянга холо гаран кубометр модо хюрөөдөөд байна. Эндэ рамщигууд В. К. Потемкин, Н. М. Ануфриев, хүдэлмэришэд В. П. Яблонский, И. П. Витошников, Н. С. Перевязко, Л. А. Игумнова, Г. Ф. Непомнящих, А. С. Зарубина гэгшэд эрхим ажалаараа шалгарна. Тус халаанайхид коммунис ажалай коллективэй нэрэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ.

Гадна 2-дохи участогта шпала хюрөөдэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Тэдэнэр 11 һарын түсэб ноябриин арбаадаар дүүргээд, мүнөө үедэ жэлэйнгээ түсэб дүүргүүтэй болонхой. Мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ коммунис ажалай ударнигууд Иван Борисович Рычков, Прокопий Данилович Михайлов, Виктор Иванович Вахрушев болон бусад.

В. И. Кочетовой хүтэлбэрилдэг бригадын хүдэлмэри тухай тобшохоноор тогтомоор. Һаяхан болотор тэндэ 38 хүн ажалладаг байһан юм. Октябрь һараһаа эхилжэ ажалаа шэнэ аргаар эмхидхэжэ, 12 хүниие сүлөөлөөд, ондоо хүдэлмэридэ эльгээбэ. Мүнөө бригададань 26 хүн ажаллана. Энээнэй ашаар жэлдээ 15200 түхэриг алмаха арга олдоо.

Тэрэшэлэн Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойдо коммунис ажалай нэрэтэй болоһон модо болбосоруулдаг цехэйхид (начальнигынь коммунис ажалай ударник нүхэр Корольков) энэ хүндэтэ нэрэ зэргэеэ дээрэ үргэжэ ябаһаар. Тэдэнэр Целинэ хизаарайхидай захилаар стандартна гэрнүүдэй хэрэгсэлнүүдые бүтээхэ жэлэйнгээ даабари үглөө мүнөө дүүргэхэ болонхой. Эдэнэр 11 һарын түсэб ноябриин эхеэр дүүргэһэн байна.

Тус цехтэ түрүүлжэ ябаһан Павел Борисович Рычковой хүтэлбэрилдэг коммунис ажалай бригадынхид июнь һараһаа даабаряа 5 процентээр дээшэлүүлээд, һара бүриингөө түсэб холо үлүүлнэ. Комбинат дээрэ социалис мүрысөөнэй эршэ улам шангадаһаар.

Н. Опак,
Онохойн модоной комбинадай главна инженер.

«Сибиряк» колхозой һаалишан Наталья Демина 11 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1300 литр һү һаажа, КПСС-эй ЦК-гай Пленумые угтахань. Зураг дээрэ: ВЛКСМ-эй гэшүүн, коммунис ажалай ударник Н. Демина.

Баунтын аймагай «Путь коммунизма» колхозой һаалишан Валентина Веращагина үнгэрэгшэ 10 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1300 литр һү һаагаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан В. Веращагина.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

11.560 центнер саахар

Ноябриин хоёрдохи арбан хоногой хүдэлмэриин дүнгые согсолон гаргахадаа, Бэшүүрэй саахарай заводой хүдэлмэришэд үйлэдбэриингөө арга боломжо хаража үзэбэ. Тиихэдээ тэдэнэр партиин ЦК-гай Пленумэй нээгдэхэ үдэртэ зорюулан, жэлэйнгээ түсэбые дүүргэжэ шадаха байһанаа мэдүүлбэ.

Хүдэлмэришэдэй абаһан шэнэ уялгань харюусалгатай, харин тэрэнээ дүүргэхэ арга боломжо эндэ дүүрэн бии. Энээниие ноябрь һарын ажалай дүн элирүүлэн харуулна. Хоёрдохи арбан хоногой туршада 2770 центнер элһэн-саахар үйлэдбэрилэгдөө гэхэ гү, али даабариин ёһоор үдэртөө 180 центнерэй орондо 277 центнер үгтэһэн байна.

Манай заводойхид жэл ерэхэ бүри саахар үйлэдбэрилгын технологи нарижуулан һайжаруулжа, шэнэ түхеэрэлгэ тодхохо, бии байһан арга боломжоёо дүүрэн һайнаар хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. Свёклоһоо саахар бүри ехээр абадаг болохо, үйлэдбэриин үедэ тэрэнэй хоролто усадхаха талаар энэ жэлдэ ехэ ажал хэгдэжэ байнхай.

Шэнэ түхеэрэлгэ тодхохо, хуушан түхеэрэлгэеэ һайнаар заһабарилха, эмхидхэлэй техническэ хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ, уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ талаар ехэ оролдолгын гаргагдажа байһанай ашаар амжалта туйлагдажа эхилһэн юм. Валовой продукци үйлэдбэрилхэ октябриин түсэб 145,6 процент, саахар үйлэдбэрилгэ 147,3 процентээр дүүргэгдэһэн байна. Ноябриин 20 хоногой туршада валовой продукци гаргаха даабари 137,8 процент, саахар — 141,6 процент хүргэгдөө. Элдэб гаргаша, хоролто үгы хэхэ гэжэ оролдоһоной ашаар 245 центнерээр үлүү ехэ саахар үйлэдбэрилэгдэбэ.

Ноябриин 20-ной байдалаар завод 11560 центнер элһэн саахар үйлэдбэрилжэ, Эхэ орондоо үгэбэ. Жэлэй түсэб дүүргэхын тула 4500 центнер саахар үйлэдбэрилхэ хэрэгтэй. Энэ даабаряа дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ бүхы арга боломжо эндэ бии гэхээр.

Н. Никифоров.

Загаһашадай бэлэг

Байгша оной декабриин 9-дэ болохо КПСС-эй ЦК-гай ээлжээтэ Пленумые угтуулан ажалай вахтада жагсаһан республикын загаһашад үндэр бүтээсэ туйлаба. Декабриин хоёрой үдэр Буряад ороной загаһанай промышленность загаһа бариха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ. Энээнэй хажуугаар загаһанай консервэ гаргаха республикын комбинадууд жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур 300000 баанха консервэ үйлэдбэрилбэ. Эдэнэрэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Доодо Ангарай загаһанай комбинадай түрүүшүүл эрхимлэһэн байна. Тус комбинадай коллектив загаһа бариха жэлэйнгээ түсэбые 115 процент, консервэ үйлэдбэрилхэ түсэбөө 131 процент дүүргэһэн байха юм. Мүн Баргажанай Адагай загаһашад жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа декабриин хоёрой үдэр мэдээсэбэ.

И. Артюнин.

Кэлэй түсэб дүүргэгдээ

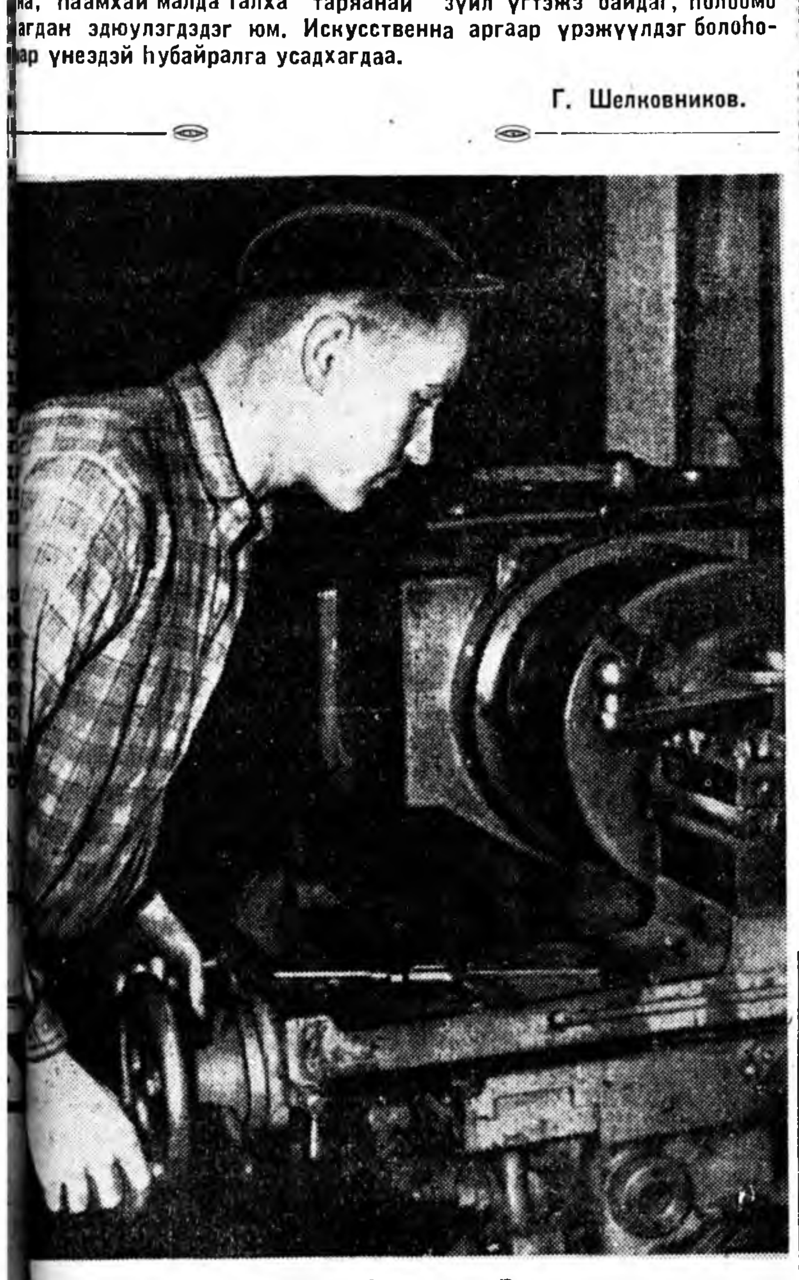
...АЖАН. (Телефоноор абтаба). Адууһа малайнгаа тоо толгойе оло...ха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ зорилго табиһан Карл Марксын ...тэ колхозой гэшүүд ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэжэ, һү ту...р жэлэйнгээ түсэбые дүүргэбэ. Тус ажахы декабриин 2-ой бай... 11.920 центнерэй орондо 11950 центнер һү гүрэндөө худалдаа.

...нөө үедэ колхозой 21 һаалишад тус тустаа жэлэйнгээ даалга...дые бэелүүлээд байна. Артелиин түрүү һаалишан, коммунистка ...а Гундуновна Дашиева абаһан жэлэйнгээ уялгые дүүргээ. Үнгэр... һара соо тэрэ үнеэн бүриһөө 2812 килограмм һү һаагаа.

...лхозой фермэнүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ үүл...лай фермынхид эрхимлэжэ ябана. Тэндэхид жэлэй эхинһээ 4057 ... һү һаагаа гэхэ гү, али жэлэй туршада 3900 центнер һү һааха ...элэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид бэелүүлбэ. Үүлтэртэ үнеэдэй ... һаалишан, комсомол Елизавета Дабаевна Соднопова үнеэн бү...647 килограмм һү һаагаа.

...телиин түрүүшүүл ямар аргаар иимэ амжалта туйланаб? Һаа...мал адуулагшад үнеэдые һайнаар харууһалха, эдеэлүүлхые .... Энэ жэлдэ ниитын малда үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэгдээ. ...уридэ 4—5 тонно кукурузын силос дарагдажа абтаһан байгаа. ... үнеэд бардам тэжээл дээрэ байлгагдана. Үбһэ, шэмэтэ тэжээл...ха, һаамхай малда талха тарьяанай зүйл үгтэжэ байдаг, һолоомо ...агдан эдюулэгдэдэг юм. Искусственна аргаар үрэжүүлдэг болоһо...ар үнеэдэй һубайралга усадхагдаа.

Г. Шелковников.

...окарь Виктор Федорович Анцупов «Электромашина» заво... ...втокран хабсаргалаг цехэй түрүүшүүлэй нэгэн. Гадна энэ ... эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ ябадаг. Зураг дээрэ: В. Ф. ... ажал дээрээ. (3-дахи хуудаһанда тэрэнэй хэшээлдээ бэлдэ...ые харагты).
Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

ШАЛГАРАГШАДТА ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

Зүүн-Сибириин экономическа районой промышленность 10 һарын үйлэдбэриин түсэб болзорһоонь 7 хоног урид дүүргээ. Ажалай бүтээсэ нилээд дээшэлжэ, үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулбал, 8 процентээр ехэ болоһон байна.

Иимэ амжалта туйлаха хэрэгтэ түсэб, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг үйлэдбэриин түрүүшүүлэй хубита ехэ.

Арадай ажахын совет профсоюзуудай областной соведүүдтэй хамта социалис мүрысөөндэ эрхим амжалта туйлаһан бүлэг түрүүшүүлые, хамта 600 хүдэлмэришэдые «РСФСР-эй социалис мүрысөөндэ шалгарагша» гэһэн тэмдэгээр, хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

Тэдэнэй дунда Буряадай АССР-һээ 100-гаад нүхэд бии. Тэрэ тоодо Галуута Нуурай шахтоуправлениин хүдэлмэришэн К. Ф. Ковбасюк, эндэхи шофер П. И. Портнягин, «Буряткабель» заводой токарь А. П. Валянский, «Электромашина» заводой слесарьнууд И. Ф. Белоус, Калашников, Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой слесарьнууд С. В. Ржевев, М. К. Ладенков, шэлэй заводой оператор Г. В. Терешенко, шэл отологшо М. А. Хлыхова гэгшэд «РСФСР-эй социалис мүрысөөнэй шалгарагша» гэһэн тэмдэгээр шагнагдаһан байна.

Иимэ шанда мүн «Забайкаллес» комбинадай 11 хүдэлмэришэд — Хандагайн леспромхозой жолоошон М. П. Спиридонов, Хандагатайн леспромхозой тракторист И. Н. Кушнаренко, Горхоной леспромхозой модошон Г. Ф. Вставский болон бусад хүртөө.

Хүндэлэлэй грамотаар Ципиканай приискын драгер В. К. Сидоров, Зэдын вольфраммолибденэй комбинадай хүдэлмэришэд А. М. Колодина, С. Е. Семенов, И. Я. Зайцев, Н. И. Чуркова, Шулуутайн леспромхозой мастер Ф. П. Игнатьев, Баргажанай леспромхозой тракторист К. Д. Низовцев болон бусад шагнагдаа.

Е. Кудзи.

Н. С. Хрущев Урхо Калева Кекконентэй хөөрэлдэбэ

Декабриин 3-да СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Кремль соо Финляндиин Республикын президент Урхо Калева Кекконентэй уулзаһан байна.

Н. С. Хрущев У. К. Кекконен хоёрой хоорондо хани ёһоной хөөрэлдөөн болоо.

Хани барисаата арадай һайндэрэй хүндэлэлдэ

Москвагай олониитын түлөөлэгшэд декабриин 3-да Финляндиин национальна һайндэр—бэеэ даанхай болоһоноо соносхоһон үдэрые тэмдэглэбэ.

Хани барисаанай Байшан соо болоһон баяр ёһололой суглаанда Советскэ Союзда айлшаар ерээд байһан Финляндиин Республикын президент Урхо Калева Кекконен, Финляндиһаа ерэһэн бусад айлшад хабаадалсаа. Тэдээнтэй хамта СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, гүрэнэй, олониитын элдэб совет организацинуудай түлөөлэгшэд байлсаа.

Суглаанда хабаадагшад совет хүнүүдэй Финляндиин арадта хани ёһоор хандадаг байһыень элирхэйлэн мэдүүлээ.

Энэ суглаан дээрэ Л. И. Брежнев, Урхо К. Кекконен үгэ хэлээ. Сугларагшад тэдэниие хани халуунаар угтаһан байна.

Финляндиин президент Урхо К. Кекконен Москваһаа нютагаа бусаба

Декабриин 3-най үдэшэ Финляндиин Республикын президент Урхо Калева Кекконен Москваһаа түрэл нютагаа бусаба. Тэрэ хадаа СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой уряалаар Советскэ Союзда айлшалһан байна.

Ленинградска вокзал дээрэ хани барисаата ороной президентые нүхэр Л. И. Брежнев, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, Н. С. Хрущев болон бусад үдэшэһэн байна.

(ТАСС).

РОССИН ХҮДӨӨГЭЙ АЖАЛШАДАЙ ШЭНЭ ЗОРИЛГОНУУД

В. ДОМРАЧЕВ,
РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшын орлогшо

(Түгэсхэл. Эхиниинь манай газетын декабриин 4-эй номертэ)

Минеральна үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэхын хажуугаар ороoһото ургамалнуудые тариха хубаарилга нилээд ехээр хубилха байна. Ургаса ехэтэй намарай таряа, мүн тэрэшэлэн ороoһото-бобово ургамалнуудые урданайхиһаа нилээд ехэ газарта тариха гэжэ хараалагдаба. Намарай ургамалнуудые таридаг газар 1970 он болотор 5,5 миллион гектараар гү, али 23 процентээр үргэдхэгдэхэ ёһотой. Намарай ургамалнуудые таридаг газар үргэдхэхэдөө, гол түлэб намарай шэниисэ ехээр тариха гэжэ хараалагдана. Иимэ шэниисын таригдадаг газар 59 процентээр нэмэхэ. Энэ ямар ушартайб гэхэдэ, намарай шэниисэ хадаа Хойто Кавказда, хара хүрьһэтэ түб нютагуудта, Поволжидо, хара хүрьһэгүй зонын урда нютагуудта эгээл һайнаар ургадаг ургамал байха юм.

Мүн Баруун Сибириин болон Красноярска хизаарай зарим районуудта намарай ургамалнууд ехээр таригдадаг болохо.

Хуурай ороoһон болгохоор таригдадаг кукурузын талмайе тухайлхада 1962 оной хэмжээндэ үлөөхэ гэхэ гү, али ондоогоор хэлэбэл, хоёр миллион гектар газарта тарихаар хараалагдана. Кукурузые түбхын түрүүндэ уһалагдадаг газарта тариха ёһотойбди. Юундэб гэхэдэ, иимэ газарта кукуруза бусад ургамалнуудта орходоо үндэр баян ургаса үгэдэг.

Бобово ургамалнуудые һураггүй ехээр таридаг болохо ёһотойбди. Хэрбээ 1962 ондо бүхы Россиин Федераци соо 4,3 миллион гектарта бобово ургамал таригдаһан байгаа һаань, 1970 ондо энэ ургамал 12 миллион гектар эзэлхэ ёһотой. Бобово ургамалнуудые ургуулһанайнгаа һүүлээр тэрэ газартань намарай шэниисэ тарихада ехэ һайн байдаг.

Минеральна үтэгжүүлгын болон гербицидүүдэй хэрэглэгдэдэг болоходо, крупяной ургамалнуудай—просо болон гэршүүхын ургаса эрид ехээр дээшэлхэ, мүн ниитэ гарасань ехэ болохо юм.

Ураал болон Волго шадархи гандадаг хэдэн нютагуудта намарай ургамалнуудай тогтууритай һайн ургаса абахын тулада сэбэр паар хэдэг талмайе үргэдхэгдэхөөр хараалагдана. Баруун Сибирьтэ сэбэр паар дээрэ мүн саахарай свёкло, тиихэдэ үрэһэнэй участогуудта хабарай шэниисэ таригдаха болоно.

Омско областиин «Боевой» совхоздо сэбэр паар дээрэ таригдаһан хабарай шэниисэһээ 1961 ондо гектарай 25,6 центнер, 1962 ондо—23,5 центнер ургаса абтаһан байгаа. Харин айхабтар муу уларилтай байһан 1963 ондо гектарай 14,3 центнер абтаһан байгаа. Намарай паар дээрэ энэ ургамалые тарихада, мүн тэдэ жэлнүүдтэ гектарай 17,4, 11,1 ба 5,4 центнер гараһан байха юм. Ушар иимэһээ Сибирь, Ураал, Поволжи болон хара хүрьһэтэ урда зүгэй гандадаг зарим нютагуудта сэбэр паар хэдэг газарые үргэдхэжэ, зарим областьнуудта бүхы хахалагдадаг газарайнь 10—15 процент хүрэтэр ехэ болгохо гэжэ хараалагдана.

Минеральна үтэгжүүлгын хэрэглэгдэдэг болоходо, урдань газар тараалангаа һайнаар эрхилжэ, хүдөө ажахын хүдэлмэриие эрхим болзор соо, агротехникын эрилтые һайнаар сахин дүүргэдэг, органическа үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэдэг байһан ажахынууд эгээл ехэ үрэ дүн түйлаха байна.

Үндэр баян ургасын гарадаг шэнэ сортын ороoһото болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудые нэбтэрүүлхэ талаар горитой ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ ушартай. Хойто Кавказай, хара хүрьһэтэ түбэй зонын, Поволжиин нютагуудта «безостая-1» гэжэ сортын намарай шэниисэ ехээр таригдадаг болохо. Сибирьтэ, Ураалай хойто районуудта «скала» гэжэ сортын хабарай шэниисэһээ эгээл ехэ ургаса абтадаг. Поволжидо болон Сибирьтэ «саратовская-29» гэжэ сортын шэниисэ урданайхида орходоо ехэ газарта таригдадаг болохо. «Мироновская-808» гэжэ сортын шэниисые хара хүрьһэтэ түб нютагуудта тарихада ехэ таарамжатай байна.

Хүдөө ажахын продукциие ехээр абадаг болохын үшөө нэгэ шухала эшэ үндэһэн гэхэдэ **уһалагдадаг газар болоно. Газараа уһалжа, үтэгжүүлээд байхада, сохом баян ургаса абтаха байна бшуу.**

Россин Федерацида мүнөө үедэ 1437 мянган гектар газар уһалагдадаг байна. Иимэ газарнууд Хойто Кавказай, Поволжиин, Зүүн Сибириин гол районуудта болон бусад нютагуудта оршоно.

Түрүү ажахынууд уһалагдадаг газар дээрээ үндэр баян ургаса шэниисэһээ, рисһээ, кукурузаһаа, овощһоо болон бусад ургамалнуудһаа абадаг байха юм. Жэшээнь, Кабардино-Балкарска АССР-эй Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо уһалагдадаг газар дээрэһээ гектарай зуу болон тэрээнһээ дээшэнье центнер кукурузын ороoһо абадаг. Северо-Осетинскэ АССР-эй «Хумалаг» колхозой гэшүүн, Социалис Ажалай Герой Х. Албеговэй даадаг звено жэлһээ жэлдэ үндэр баян ургаса абана.

Гэбэшье Россин Федераци соо бүхы дээрэнь уһалагдадаг ехэ газарһаа үшөөл бага ургаса абтадаг байһаар. Энэ гол түлэб юунһээ болоноб гэхэдэ, ажахынуудта агротехникын эрилтэнүүд сахигданагүй, газар буруугаар уһалагдадаг, минеральна үтэгжүүлгэ багаар хэрэглэгдэдэг, уһалагдадаг газар дээрэ ехэнхидээ шухала бэшэ ургамалнууд таригдадаг байна.

Һүүлэй табан жэл соо республика дотор 221 мянган гектар газар дээрэ уһалууриин системэ байгуулагданхай. 1964—1970 онуудай туршада 1215 мянган гектар газар дээрэ уһалууриин системэнүүдые байгуулха гэжэ хараалагдана. Тэрэ тоодо Хойто Кавказай районуудта—700 мянган гектар газарта, Поволжидо—465 мянган гектарта, Приморско хизаарта—50 мянган гектар газарта уһалууриин түхеэрэлгэ барихаар хараалагданхай.

Даб дээрэ зохёогдоһон баримта бодомжын ёһоор, 1970 ондо уһалагдадаг газарта таригдаха ороoһото ургамалнуудай талмай 1,3 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэгдэхэ, тиихэдэ тэрээн сооһоо рисэй талмай 224 мянган гектар хүрэтэр ехэ болохо байна.

Минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэһэнэй ашаар уһалагдадаг газар дээрэ ороoһото ургамалнуудай ургаса дээшэлжэ, тухайламжаар гектарай 40 центнер шэниисэ, 60 центнер кукуруза болон рис абтадаг болохо ёһотой.

Эндэ хараалагдаһан ёһоор ургаса дээшэлүүлжэ, таряанай болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай гарасын ниитэ хэмжээе ехэдхэхын тулада, нэгэ янзын хэмжээгээр харахада, тухайламжаар 44 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэгтэй болохо байна. Харин 1963 ондо 5,8 миллион тонно үтэгжүүлгэ абтаһан байгаа. Иигэжэ 16 миллион тонно азотно үтэгжүүлгэ, 20,3 миллион тонно фосфатна, 7,7 миллион тонно калийна үтэгжүүлгэ хэрэгтэй болохо юм. Тиигэжэ хахалагдадаг газарай гектар бүридэ 286 килограмм тук үтэгжүүлгэ хүртэхэ болохо. Харин хүдөө ажахын эдлүүриин газарай гектар бүридэ 199 килограмм үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэхэ байна. Даб дээрэ хэгдэһэн бодомжолгын ёһоор, буртаг үбһэнүүдые, хорото шумуулнууд болон хүдөө ажахын ургамалай элдэб үбшэнүүдые усадхахын тулада Россин Федерацида 1970 ондо 206 мянган тонно гербицид, 618 мянган тонно хорото химикадууд хэрэгтэй болохо.

Минеральна үтэгжүүлгэ ехээр абадаг болохотоёо хамта химическэ промышленность тэрэ үтэгжүүлгын шанарыень, бүридэлыень һайжаруулха, үргэдхэхэ, сложно болон концентрированнэ үтэгжүүлгэ үргэн ехэ хэмжээгээр үйлэдбэрилдэг болоод, тукуудые амһарта соо хэжэ иишэ тиишэнь эльгээдэг байха ёһотой. Энээнэй ашаар үтэгжүүлхэ ашаалха, колхоз, совхозуудта тэрэниие хэрэглэхэ ябадалда нилээд бага хүсэ, зөөри гаргагдадаг болохо юм.

Үтэгжүүлгэ ашадаг болон үтэгжүүлгэ газарта оруулдаг машинануудые, газар хахалдаг тракторнууд болон газар малтадаг техникые хүдөө ажахыда мүнөөнэйхиһөө ехээр үгэдэг болохо ёһотойбди. Минеральна үтэгжүүлгэ абаашажа буулгадаг газартаашье, мүн колхоз, совхозуудташье үтэгжүүлгэеэ һайнаар хадагалхын тулада амбаар складуудые бариха тушаа бүри мүнөөнһөө эхилэн ехэ оролдолго гаргаха ёһотойбди. Мүнөө үедэ энэ ажал хангалтагүй муугаар ябуулагдана.

Даб дээрэ хэгдэһэн бодомжын ёһоор, Россин Федерациин хүдөө ажахыда 1970 он болотор 340 мянган хэһэг зернотукова сеялкэ, 80 мянган тукова сеялкэ, 311 мянган культиваторнууд — ургасада хоол үгэдэг машинанууд, үтэгжүүлгэ тараан сасадаг 170 мянган машина, 75 мянган гербицидно-аммиачна машинанууд, бороо оруулдаг 15 мянган түхеэрэлгэ, газар хахалдаг 709 мянган трактор, 1410 мянган бортовой автомобиль хэрэгтэй болохо байна. Машина бүтээлгые минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха ябадалһаа гээгдүүлхэгүйн тулада дурсагдаһан техникые бүри мүнөөнһөө эхилээд гаргажа эхилхэ хэрэгтэй. Гэхэтэй хамта СССР-эй Госплан 1964—1965 онуудай хэмжээндэ зохёоһон түсэб соогоо иимэ машинануудые үсөөхэнөөр бүтээхэ гэжэ хараалаад байна. Энээнтэйнь зүбшөөрхын аргагүй.

Техническэ ургамалнуудай, хартаабха болон овощиин үндэр баян ургаса абахын түлөө

Саахарай свёкло, наран сэсэг, ута лён, хартаабха болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудые элбэгээр абаха, бэлэдхэхэ талаар республикын колхоз, совхозууд шухала ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ ёһотой.

Фабрикануудта хэрэглэхын тулада ургуулагдадаг саахарай свёклын талмайе 1970 он болотор 2300 мянган гектар хүрэтэр үргэдхэхэ, тиигэжэ 50 миллион тонно саахарай свёкло абадаг болохоор хараалагдана. Энэ ургамалһаа тогтууритай баян ургасын гарадаг хара хүрьһэтэ түб нютагуудта, мүн тэрэшэлэн Хойто Кавказда болон Поволжидо энэ ургамалые голлон таридаг болохобди. Тэрээнгэй хамта промышленностьда хэрэглэгдэдэг свёклые Баруун Сибирьтэ, Красноярска хизаарта ехээр таридаг болохо гэжэ хараалагдана.

Гол түлэб ехэ ургаса абадаг болоһоной ашаар лэ урданайхиһаа ехэ хэмжээнэй саахарай свёкло абадаг болохо ёһотойбди. Жэшээнь, хара хүрьһэтэ түб нютагуудта 1970 ондо бодомжын ёһоор энэ ургамалһаа дунда жэшээгээр гектарай 247 центнер ургаса абтадаг болохо ёһотой. Харин һүүлэй табан жэлэй туршада гектар бүриһөө дунда зэргээр 144 центнер свёкло абтадаг байгаа. Хойто Кавказай районуудта үнгэрһэн табан жэлнүүдэй туршада бодото дээрээ гектарай 160 центнер абтадаг байһан һаань, 1970 ондо гектарһаа 272 центнер абаха гэжэ хараалагдана. Россин Федераци дотор бүхы дээрэнь гектарай 217 центнер свёкло абтадаг болохо юм. Харин һүүлэй табан жэлэй туршада 131 центнер абтаһан байгаа.

Минеральна үтэгжүүлгэ, хорото химикадууд болон гербицидүүдые саашадаа ехээр хэрэглэдэг болохо, саахар ехэтэй, баян ургасатай свёклын шэнэ сортнуудые нэбтэрүүлхэ ябадал свёклын ургасые дээшэлүүлхэ шиидхэхы нүхэсэл мүн.

Хүн зоной эдеэ хоолдо хэрэглэдэг шухала зүйлынь ургамалай тоһон болоно. Тоһо абадаг гол ургамал болохо наран сэсэгэй таригдадаг газарые 1970 он болотор 3 миллион гектар хүрэтэр үргэдхэхөөр хараалагдана. Наран сэсэг гол түлэб Хойто Кавказда, Поволжидо, хара хүрьһэтэ түб нютагуудта таригдадаг байха.

Энэ ургамалай ургадаг гол гол нютагуудта эгээл тоһолиг, ургаса ехэтэй сортын наран сэсэг ургуулагдадаг байха (45—48 процент хүрэтэр тоһо үгэдэг). Иимэ сортын наран сэсэгые Ленинскэ шангай лауреат селекционер В. С. Пустовойт гэгшэ гаргаһан байна.

Наран сэсэгэй үрэһэ абалгые 3200 мянган тонно хүрэтэр нэмэхэ гэжэ түсэблэгдэнэ. Энээнэй ашаар 1970 ондо 1300 мянган тонноһоо үлүү ургамалай тоһо абадаг болохобди. Наран сэсэгые ургуулдаг газар, нютагһаань дулдыдуулан, тарилгын гектар бүхэндэ хоёр—гурбан центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг болохоор хараалагдана.

Соя гэжэ ургамал ехэ тоһо үгэдэг, белок ехэтэй юм. Энээниие Алас Дурна зүгэй районуудта ехээр таридаг болохо гэжэ хараалагдана. 1970 ондо 1 миллион тонно хүрэтэр соя бүхы дээрээ абтаха ёһотой. Энээнэй ашаар 200 мянган тонно хүрэтэр ургамалай тоһо, мүн белогоор баян 800 мянган тонно шахуу соево шрот гээшые абаха арга олдохо байна.

Россин Федерацида ута лён таридаг бүхы газарай 60 процентһээ үлүүнь оршоно. 1970 ондо лёной улһые бүри ехээр абадаг болохо, тиихэдээ ургасыень нилээд ехээр дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ тэрэ хэмжээе түйлаха гэжэ хараалагдана. 1962 онойхитой сасуулбал энэ ургасын таригдадаг талмай оройдоол 10 процентээр нэмээхэ, харин абтадаг бүхы хэмжээниинь 2 дахин шахуу ехэ болохо ёһотой.

Хартаабха болон овощ абалгые ехэ болгохо гээшэ арадай ажахыда айхабтар ехэ удха шанартай байна. Россин Федераци абтадаг бүхы хартаабхын 57 процент шахууе, овощиин 50 шахуу процентые үгэдэг байна. **Абтадаг бүхы хартаабхын хэмжээе 90 миллион тонно хүрэтэр ехэдхэхэ** гү, али һүүлэй табан жэлэй туршада дунда зэргээр суглуулагдаһан хэмжээнтэй сасуулбал 40 миллион гаран тонноор ехэ болгохоор хараалагдана. Тиихэдээ үтэгжүүлгэ ехээр хэрэглэдэг болоһоной ашаар хартаабхын ургасые хоёр дахин шахуу дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана. Овощ, хартаабха ургуулха талаар мэргэжэһэн ажахынууд ехэнхи хартаабха ургуулдаг байха юм. Энээнэй ашаар тус ургамалые харууһалхадаа, оньһото техникэ хэрэглэхэ һайн эрхэ байдал олдохо байна.

Мүн дурсагдаһан тур[...] абтаха овощиин бүхы [...] жээн 20 миллион тоннод[...] гэгдэхэ. Энээнэй ашаар [...] публикын бүхы хүн [...] бардам хүрэхэ хартааб[...] тадаг болохо.

Республикын тус тус [...] нуудта тааруулан, хүдөө [...] хын һалбаринуудые т[...] мэргэжэлтэй болгохо хэ[...] бүри наринаар бэелүүлх[...] шэ хүдөө ажахын үйл[...] рние саашадань дэбжээх[...] халын шухала эрхэ н[...] болохо ёһотой.

Мал ажалай продуктнуудые ехэдхэхэ

Минеральна болон органическа үтэгжүүлгэ үргэн ехээр хэрэглэһэнэй, хээрын бэлшээриие һайжаруулһанай ашаар тэжээлэй таряа, бүдүүн, шэмэтэ тэжээл болон зундаа ургадаг ногоон тэжээлые нилээд ехээр абаха арга олдохо. Удаадахи табан жэлэй эсэс багаар 270—280 миллион тонно шахуу тэжээлэй единицэ абтаха гэхэ гү, али 1962 ондо республикадахи ниитын малай абаһан тэжээлтэй сасуулбал 2,7 дахин ехэ тэжээл абтаха байна.

Мал ажалда хэрэглэхын тулада 1970 ондо 1,5 миллион тонно карбамид үйлэдбэрилэн бэлэдхэхэ, гадна 1962 ондо 40 мянган тонно тэжээлэй гидролизно эһээбэри абаһан һаа, 1970 ондо 900 мянган тонно абаха, мүн мяха, яһанай талхые 60-һаа 450 мянган тонно хүргэхэ, загаһанай талхые 90 мянгаһаа 210 мянган тонно, антибиотигуудые 130-һаа 450 тонно хүрэтэр ехэ болгохо гэһэн зорилго промышленностиин урда табигдана. Тэрэшэлэн витаминууд, микроэлементнүүд, аминокислота болон биостимуляторнууд нилээд ехээр абтадаг болохо.

Россин Федерацида, илангаяа хара хүрьһэгүй газартай районуудта, Сибирьтэ болон Ураалай зарим областьнуудта үргэн ехэ сабшалан, бэлшээринүүд бии юм. Теэд тэдэниие эрид һайжаруулха хэрэгтэй. Ленинградска, Вологодско болон бусад областьнуудай олон ажахынуудай хэдэн жэл соо ургадаг ургамалтай бэлшээри бии болгохо талаар хэһэн дүршэлынь юу харуулнаб гэхэдэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад байхада, иимэ бэлшээриин ургасань эрид һайжардаг байна.

Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай зааһанай ёһоор, нуга талмай болон бэлшээринүүдые һайжаруулхын тулада гектар бүхэндэ 4 центнер шахуу минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хэрэгтэй болоно. Энээнһээ дулдыдуулан, хэрэгтэй болохо минеральна үтэгжүүлгэ бодомжо соо хараада абтаа.

Тэжээлые белок, витамин, антибиотигууд болон микроэлементнүүдээр элбэг баян болгоһоной ашаар тэжээлэй бүридэл ба шанарыень һайжаруулха ябадал продукци абахын тулада тэжээлэй гаргагдадаг гаршые доошолуулха арга боломжо олгохо байна: эбэртэ бодо малай болон хонинной мяха абалгын гаршые 10—12 процентээр, гахайнхиие—30—40 процентээр, шубуунайхиие—20—25 процентээр, үндэгэнэйхиие — 18—20 процентээр, мүн һүндэ гаргагдадаг тэжээлэй гаршые 20 процентээр доошолуулха арга олдохо. 1970 ондо үйлэдбэрилэн гаргаха гэжэ түсэблэгдэһэн тэжээлэй бии болоходо, мүн мал ажалаа эрхим һайнаар эрхилһэнэй, эрдэм ухаанай болон түрүү ажал хүдэлмэриин дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар 1962 онойхитой сасуулбал Россин Федераци дотор мяха абалгые 2,8 дахин, һү абалгые 2 дахин, үндэгые—2,4 дахин ехэ болгохо арга олдохо гэжэ хэлэмээр байна.

Малнуудай шэгнүүрые нилээд ехээр дээшэлүүлһэнэй, һү ехээр һаадаг болоһоной, үндэгэ олоор абадаг болоһоной, мүн бусадшье ажал хэрэгэй шанарай һайжарһанай ашаар мал ажалай продуктнууд ехээр абтадаг болохо юм. Тиихэтээ хамта продукци үйлэдбэрилгын ургалтань малай тоо толгойн олошоролгоһоо эли бодо урда ябаха байна. Жэшээнь, хэрбээ мяха абалгын 2,8 дахин ехэ болохо байгаа һаань, эбэртэ бодо малай тоо толгой мүн лэ энэ турша соо 1,8 дахин, гахайн—1,2 дахин, хонин ямаадай—1,5 дахин олошорхо байна. Һү абалга хоёр дахин дээшэлхэ, харин һү үгэдэг үнеэдэй тоо толгой 1,4 дахин олошорхо, үндэгэ абалга 2,4 дахин ехэ болохо, харин бээе хүсэһэн шубуудай тоо толгой 1,4 дахин олошорхо.

Колхоз болон совхозуудта үйлэдбэриие зүбөөр тааруулан эмхидхэхэ, тусхай мэргэжэлтэй болгохо, бөөгнэрүүлхэ ябадал хадаа мал ажалые амжалта ехэтэйгээр эрхилхэ зайлашагүй шухала эрхэ нүхэсэл мүн. Олонхи фермэнүүд хэмжээгээрээ үшөөл жэжэхэнүүд байһаар зандаа.

Тусхай мэргэжэлтэй болоһон томо фермэнүүдтэ ажалай бүтээсэ олонхи ушарта дээгүүр байдаг, харин жэжэ фермэнүүдэйхидэ орходоо продукциин өөрынь үнэ доогуур байдаг гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Мяханда гарадаг малые үсхэбэрилхэ гээшэ үхэрэй мяха ехээр абаха, тэрэнэй шанарые һайжаруулха ехэ арга боломжо олгоно. Мүнөө үедэ олонхи колхоз, совхозууд гансал мяха гү, али гансал һү үгэдэг малнуудые бэшэ, харин мяхаһүнэй ба һү-мяхай, алишье талаараа тэгшэ малнуудые үсхэбэрилдэг байна.

Иимэ үүлтэрэй малнууд гансал һү үгэдэг гү, али мяха үгэдэг үүлтэрэй малнуудтай жэшэбэл, һү, мяха багаар үгэдэг гэжэ дүй дүршэл харуулна. Тиимэһээ һү абахын тулада һү үгэдэг үүлтэрэй үнеэдые ехэнхидээ үсхэбэрилбэл дээрэ, харин үхэрэй мяха абахын тулада мяхата үүлтэрэй мал тэжээбэл дээрэ байна. Иимэ мал түргөөр бэеэ хүсэдэг, түргөөр таргалдаг, мяха ехэтэй байдаг, гаргаһан бүхы тэжээлые һайнаар харюулжа шададаг байна. Мяхата үүлтэрэй малые байлгаха байра барилгада мүнгэ зөөри багаар гарадаг, ажал хүсэншье бага гарадаг юм. Иигэжэ малнуудые тусхай шэглэлээр хубаарилха тушаа хэмжээнүүд республика доторнай абтажа байнхай. Оренбургын, Волгоградай областьнууд болон Хальмаг АССР-эй колхоз, совхозуудай жэшээгээр бэеэ даанги хоёр һалбари—мяхата малай болон һүтэ малай һалбаринууд байгуулагдажа байна.

Бүхы хэрэгтэй һүнэй дүрбэнэй гурбан хубиһаа үлүүе түб нютагуудай, баруун хойто зүгэй нютагуудай, Ураалай, Баруун Сибириин, хара хүрьһэтэ болон Поволжиин нютагуудай ажахынуудһаа [...]хаар хараалагдана. [...]дээ томо томо гор[...] болон промышленна [...]нүүдэй хүн зониие ха[...] хэрэгтэ зорюулагдадаг [...]дукциин ехэнхи хубиие [...]шадар байдаг ажахыну[...] абахаар хараалагдана. [...] ажахынууд һү хэрэглэдэ[...] газарнуудай ойро шада[...] байха ёһотой. Энэ зо[...] бэелүүлхын тулада респ[...]ка дотор 1732 һүнэй [...] бии, тэрэ тоодо тусхай [...] лаар мэргэжэһэн, город [...]рай 174 совхоз шэнээр [...]гуулагдаһан гү, али томо[...] доһон байна. Тусхай аж[...] мэргэжэһэн һүнэй ехэ а[...] нууд городууд болон про[...] ленна центрнүүдые тойр[...] мүн саашадаашье байгу[...] даха юм.

Үйлэдбэриие иигэжэ т[...] мэргэжэлтэй болгохо, бө[...] рүүлхэ ябадал шубуу ү[...] рилхэ хэрэгтэ илангаяа [...] ашаг туһатай гэжэ тэм[...] хэ хэрэгтэй.

1963—1967 онуудай [...] шада республика дотор [...] буунай 135 фабрика [...] ха, тэрэ тоодо үндэгэ[...] гын 95 фабрика, ш[...] най мяха абаха 40 фа[...] барихаар хараалагданха[...] рээнһээ гадна шубуунай [...] абахын тулада 62 цех ба[...] лагдаха. Эдэ цехүүдтэ ж[...] туршада 1—3 миллион [...] най дальбараанууд тэжэ[...] дэдэг байха ёһотой.

Нооһо болон хониной [...] абаха талаар Россин Фе[...] ци бусад республикан[...] дунда түрүү һуури эз[...] Хойто Кавказай, Поволж[...] болон Зүүн Сибириин ко[...] совхозууд эгээл ехэ но[...] оруулдаг. Эхэ хонидой [...] олошоруулһанай, хонин[...] гые һэргээхын тулада т[...] ниие эрхимээр хэрэглэһ[...] ашаар, хонидоо эртүүр х[...] галуулдаг болоһоной, м[...] най хурьгадые абаха, пром[...] ленностьда айхабтар хэр[...] кроссбреднэ (нарибтар) н[...] абаха зорилгоор промыш[...] скрещивани ехээр хэһ[...] ашаар ноoһон болон хони[...] мяхан нилээд ехээр абт[...] болохо.

**

Дээрэ хараалагдаһ[...] ёһоор, таряа, саахарай с[...] ло, наран сэсэг, овощ, [...] таабха, мал ажалай про[...] нуудые ехээр абадаг бо[...] домнай, гэдэниие гүрэндэ [...] лээд ехээр худалдаха, [...] хынуудай хэрэглэмжые [...] сэд хангаха арга олдохо [...] на. **Россин Федерациин [...] хоз, совхозууд 1970 онд[...] миллиард пүүд таряа гүр[...] худалдажа шадаха. Х[...] һүүлэй табан жэлэй тур[...] жэлдээ дунда жэшээгээр [...] миллиард пүүд таряан бэ[...] хэгдэдэг байгаа.**

Хүдөө ажахын продукт[...] дые иимэ ехээр абадаг, бэ[...] хэдэг болоходомнай, тэдэ[...] болбосоруулха промыш[...] ностиин хүсые нэмээхэ х[...] гараха байна. Тусхай[...] мяха, һү буйлуулдаг п[...] приятинуудые олошору[...] складууд, элеваторнууд бо[...] холодильнигуудые бариха [...] рэг гараха.

Амжалта гээшэ өөрөө [...] дэггүй, харин урдаа таб[...] зорилгонуудаа бэелүүл[...] тулада асари ехэ хүдэл[...] дүүргэхэ хэрэгтэй гэжэ [...] мунис парти һургадаг. С[...] скэ хүнүүд зохёохы ё[...] шэн габьяатаар, айхабтар [...] дэбжэлтын оршон байда[...] ажаллана. Бии байһан [...] боломжонуудаа зүбөөр х[...] лэжэ шадаад, колхоз, с[...] зуудай үйлэдбэриие һай[...] эмхидхэжэ, техникэ маши[...] тэрэнэй һураггүй ехээр [...] гагдадаг болоод байхада [...] син Федерациин ажалшад[...] дөө ажахые дэбжээхэ тал[...] партиин XXII съездын т[...] һан зорилгонуудые амжа[...] гайгаар дүүргэжэ шадаха.

(«ПРАВДА» газетэһэ[...] абажа толилогдобо[...])

АБХАЗСКА АССР. «Псырхца» совхоздо мандарин суглуулга түлэг дундаа. Үдэр бүри тушаалгын пунктнуудта хэдэн арбаад тонно жэмэс орожо, ороной бүхы нютагуудта эльгээгдэжэ байдаг. Мүнөө жэлдэ тус совхоз 400 тонно мандарин, 100 шахуу тонно апельсин болон миллионһоо үлүү лимон гүрэндөө тушаагаа. Зураг дээрэ: совхозой хүдэлмэришэн Р. Коротаева мандарин суглуулжа байна.

УКРАИНЫН ССР. Автопогрузчигуудые бүтээдэг Львовой завод һолоомо болон силос хэршэдэг машинануудые бүтээн гаргадаг. Мүнөө үедэ зуугаад шахуу тиимэ машинанууд бэлэн болонхой. Зураг дээрэ: слесарь В. Татарин (зүүн гарһаа) ахалагша мастер Г. Хованский машинануудые хүдөө нютагуудта эльгээхэеэ бэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Совет арадаа жаргуулһан Социалис демократи һайхан даа!

Гүрэн гэгшэ бидэ өөһэдөөбди, тэрэнэй политика, тэрэниие хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ, тэрэниие алибаа хорото добтолгоһоо хамгаалха зорилго—манай бултанай зорилго болоно гэжэ хүдэлмэришэн бүхэн, таряашан бүхэн, интеллигент бүхэн хэлэхэ эрхэтэйбди.

Н. С. ХРУЩЕВ

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ахын хонишон, БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Е. А. Хаптагаева багша нүхэр Н. М. Соскиновтой хөөрэлдэнэ. П. ЖУЖАЕВАЙ фото.

Арадайнгаа найдабари харюулхабди

Агуухэ СССР гүрэнэй засаг түрын дээдэ зургаан—Верховно Советтэ намайе олон түмэн һунгагшад өөрын депутат болгон һунгаа бэлэй. Энээнһээ үндэр дээгүүр ондоо ямар этигэл хайра байха гээшэб! Тэрэ үдэр минии наһан соо хэтэ мүнхэдөө мартагдашагүй гэрэлтэ һайхан дурасхаал болон хадуугдаа. Мүн иигэжэ намда ехэ хүндэтэй, угаа харюусалгатайшье үүргэ тудаа һэн.

Энэ үүргэеэ бэелүүлхын тула һунгагшадайнгаа захяануудые дүүргэдэг, СССР-эй Верховно Соведэй сессинүүдтэ хабаадалсадаг, түүхэтэ тогтоол шиидхэбэринүүдые баталан абалсадаг, олон түмэн һунгагшадай үмэнэһөө дуугаа үгэдэг байнаб. Энэ гайхамшаг форумдо хабаадалсажа байхадаа, социалис демократиин һалбаран хүгжэһэниие, гүрэн түрын ажал ябуулгада арадай жэнхэни түлөөлэгшэдэй айхабтар эдэбхи ехэтэйгээр хабаадалсадагые омогорхон харагшаб. Арад зоной түлөөлэгшэд үнэхөөр арад зонойнгоо аша туһада алба хэжэ байдаг лэ! Эдэнэр коммунизм байгуулха хэрэгые амжалта түгэсөөр шиидхэлсэнэ.

Тиихэдэ нютагай Соведүүдэй хүдэлмэридэ хэдэн мянга, миллион ажалшаднай хабаадалсана.

Иимэ байхадаа ажал хэрэгүүднайшье урагшатай һайнаар бүтэнэ, яларма үрэ дүнгүүд түйлагдана. Коммунизмын материально-техническэ түшэг тулгуури байгуулха, шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ гэһэн гайхамшаг Программамнай амжалта түгэсөөр бэелүүлэгдэнэ. Уридшалан хараалагдаһан долоон жэлэй түсэб жэлһээ жэлдэ жэншэдгүй дүүргэгдэнэ. Эндэ манай республикыншье ажалшадай хубита бии. Промышленна эд хэрэгсэл үйлэдбэрилхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха түсэб яһала саг болзор соогоо дүүргэгдэнэ.

Мүнөө химиии саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй зарлагдаһан ушар хото, хүдөөгэй ажалшадай дунда социалис мүрысөөнэй шэнэ долги эбхэрүүлбэ.

КПСС-эй июниин Пленумэй тогтоол маанадай—соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй дайшалхы программа болонхой. Би театрайнгаа коллективые хүмүүжүүлхэ, репертуарынь һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табинаб. Өөрөөшье арадай болон совет композиторнуудай зохёолнуудһаа бүридүүлэн, шэнэ репертуар бэлдэжэ байнхайб.

Соведүүдэй хүтэлбэрилхы, эмхидхэхы үүргын улам дээшэлһэниие, тэдэнэй олониитын шэнжэ шанарай үргэдэһэниие хараадаа абалсан, хүн зонтоёо улам нягта холбоо байгуулха, Коммунис партиин, Советскэ правительствын хараалһан зорилгонуудые һунгагшадай бэелүүлхэ хэрэгтэ туһалха гэжэ ехэтэ оролдоноб, округойнгоо ажалшадтай уулзажа хөөрэлдэдэг тэдэнэй бэшэг, мэдүүлгэнүүдые хаража үзэдэг, ажаһуудалайшье талаар туһаламжа үзүүлхые эрмэлзэдэг, энэ хэрэгтэ тусхай үдэрнүүдээ зорюулдаг байнаб.

Депутадайнгаа уялга дүүргэжэ байха үедөө арад зон болон засагай дээдэ зургаан хоёрой хоорондохи холбоо барисаанай айхабтар ургэдэжэ байһаниие баясан мэдэрнэб.

Коммунизм байгуулжа байгаа үедэмнай иимэ байнгүй яахаб даа.

Арадайнгаа түлөөлэгшэ боложо һунгагдаад, этигэл найдабарииень заатагүй харюулха гээшэ Верховно, нютагайшье Соведэй депутадай арюун нангин уялга болоно.

Энэ этигэл найдабариие харюулхын тула бүхы бэлиг шадабаряа гамнангүй оролдоёбди.

Л. ЛИНХОВОИН,
СССР-эй Верховно Соведэй депутат,
СССР-эй арадай артист.

ЭХЫН ЮРӨӨЛ

Би мүнөө наһатайшье болооб. Үшөө Агуухэ Октябриин революциин урда тээхи байдалые мэдэхэ байнаб. Тэрэ үедэ нам шэнги арбан үхибүүтэй хүн яаха байгаа гээшэб? Би арбан үхибүүдээ бултыень һайнаар хүмүүжүүлээд, хүлыень дүрөөдэ хүргөөб. Би гансаараа һаа, эдэ арбан үхибүү хайшан гээд хүмүүжүүлбэ гээшэбиб даа. Арад зон, гүрэн, хуулимнай туһалжа, тэдэнэй ашаар ажана һайхан ажаһуугаабди, ажаһуунашьебди.

Үхибүүдни мүнөө Түнхэн, Аха нютагуудта элдэб ажал дээгүүр хүдэлнэ. Бултадаа ерэжэ, ошожо, намдаа ябажа байдаг. Би мүнөө одхон басагантайгаа байгшаб.

Мүнөө би Совет Конституциин үдэртэй дашарамдуулан, залуу үетэндэ захиха, юрөөхэ байнаб. Энэ һайхан байдалаа улам хүгжөөн һалбаруулжа, бүрн үзэсхэлэн гоё болгохын хойноһоо оролдогты, тэмсэгты гэхэ байнам. Иимэ сагта ажаллаха, һураха, ажаһууха гээшэмнай хэды ехэ зол жаргал гээшэб! Урдань Аха, Түнхэн нютаг орохо гээшэ хэсүү һэн, хэдэн үдэр, һараар хазаар морёор алхихаш. Харин мүнөө харагты — машина, автобус, самолет, замбуулиниие дабуулһан саг ха юм даа. Энэ бүгэдые хаража үзэжэ, баясажа байһан намда юрөөлэй үгэ хэлэнгүй байхын аргагүйл.

Хорлу Папаева,
Аха нютаг. Эхэ-герой.

...ОНИИТЭ—МАНАЙ ТҮШЭГ

...най партиин шэнэ Прог... гараһан сагһаа хой... лангаая КПСС-эй ЦК... рябриин Пленумэй боло... хойшо, Соведүүдэй хүдэлмэридэ үндэһэн ...алтанууд болоо. Энэнь ...тэхэдэ, Соведүүдэй хү...ридэ—засаг түрын ажал ...тада арад зон улам үр...лоороо хабаадалсадаг ...он, Соведүүдэй бэелүүл...рилгонууд бүри элеэр ...хойлогдоһон байна. Тии... совет хүниие түрэхэ га...аань эхилээд, үбгэн наһан болоторнь халуун анхаралаар хүреэлхэ зэргэтэйбди.

Хүн зоной культурно-ажаһуудалайнь эрилтые хангаха хэрэгтэ гүйсэдкомнай, саг үргэлжын комиссинууднай, депутадууднай, ниитын һайн дуранай организацинууднай нилээд эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болонхой. Тиихэдээ ямар һарада юу хэхэ байһанаа тодорхойгоор түсэблэдэг, гүйсэдком дээрээ баталан хэлсэдэг байнабди. Жэшээнь, библиотекэнүүднай малшадай байрануудта лозунг, фотомонтаж бэлдэжэ нааха, номой андалдаа эмхидхэхэ, «Би бултыень мэдэхэ дуратайб» гэһэн темээр аман журнал гаргаха, «Байгалай үмэнөөрхин» гэжэ номоор уншагшадай конференци, асуудал, харюунуудай үдэшэ үнгэргэхэ, мүн бусад олон янзын хэмжээнүүдые хараалһан байгаа юм.

Теэд эдэмнай олониитын хабаадалгатайгаар яһала һайнаар бэелүүлэгдэнэ.

Гүрэн түрынгөө гаргаһан хуулинуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ депутадууд баһал ехэ оролдосотойгоор хабаадалсадаг юм. Тиигэһэнэйнь ашаар 1963 ондо ниитын гурим эбдэһэн нэгэшье ушар үзэгдөөгүй.

Манай засаг түрын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэг олониитэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха аргатай болоо, хабаадалсанашье.

Нютагай Соведүүдэй ажал ехэ урагшатай урматайгаар ябуулагдадаг болонхой.

Уялга үүргэеэ сашадаашье амжалтатайгаар бэелүүлхэ байһамнай дамжаггүй.

Н. Митрофанов,
Мухар-Шэбэрэй аймагай
Хонхолын сомоной
Соведэй гүйсэдкомой
түрүүлэгшэ.

...ОО, БАРИМТАНУУД

...хы орон доторнай, тэрэ тоо... най Буряадай республика... нютагай Соведүүдэй ажал ...мэридэ хүн зон ехэ эдэбхи ...тэйгээр хабаадалсана. Ню... Соведүүдэй түшэг тулгуури ...тын һайн дуранай эмхинүүд ...олошорно.

...публика дотор мүнөө үедэ ...н һайн дуранай 7 мянган ...тоологдоно. Тэдэнэй ажал ...мэридэ 80 мянган хүн ха...лсана. Ниитын һайн дуранай ...үүдэй тоодо түрэлхидэй ... комтитет лавочна болон ...ын 776 комисси, эмнэлгын ... культурно-ажаһуудалай эм...ай дэргэдэ ниитын 879 ... үйлсын болон гэрэй 581 ...ет, эхэнэрнүүдэй 797 совет, ...н гурим сахиха арадай дру...нууд предприятинууд, колхо... болон совхозуудта нүхэдэй ...сууд, пенсионернүүдэй хэдэн ... соведүүд гүрэнэй кредидтэ ... нөөсэлгын хэрэгтэ туһалха ...синууд болон ниитын һайн ...ай бусад эмхинүүд ороно.

... эмхинүүд республикын ...ын, соёл культурын бай...итада, илангаяа һургуулиин, ... культурын, худалдаа най...ай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ ...ха, ажалшадые коммунис ... хүмүүжүүлхэ хэрэгые шиид...жэ байдаг.

...ектромашина» заводой токарь Виктор Федорович Анцупов ...ническэ техникумэй электроприборнуудай факультедэй 5-... курсда һурадаг юм. Зураг дээрэ: нүхэр Анцупов ээлжээтэ хэ... бэлдэжэ һууна. Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Даши ДАМБАЕВ

Агуу хуулиин мүнхэ наран

Оюун сэсэн
Буурал эсэгэ Маркс!
Ухаан бодолойш унтаршагүй
наран
Орон бүхэнэй
Сүлөө, жаргал заяажа,
Хэтэдээ мандаба
Түби дээрэ.
Энээнэй
Эрхим гэршээр мүнхэрһэн
СССР ороной
Олон яһатанай бүлэ соо
Эхэ Буряадаймни
Ирагуу намжаа үглөөгүүр
Игааһаниинь элитэ.
Би мэдэнэм —
Оюута минии арад
Бэлиг һургаал
Агууород арадһаа,
Бүхы дэлхэйн арадуудһаа
Дамжуулан абажа,
Замби түбиин
Эрдэм соёлой далайда
Задарюун томо
Бэлэг асархал дамжаггүй.
Би мэдэнэм —
Үдэрһөө үдэр бүхэндэ
Бидэнэй байдал
Сэсэглэн надхажа һалбархал.
Амар мэндэ,
Ажана амгалан
Улаан-Үдэ хотомни!
Амар мэндэ,
Ажалдаа яаран шармайһан
Омог солбон хүнүүд!
Соведүүдэй ордон дээр
Соробхин далбана улаан туг.
Огторгойн сэлюун
Сэнхир дурдан энгэртэ.
Оперын театрай
Хүгжэмөөр халиһан оройһоо
Оодорон хиисэнэ
Дэлһэтэ хүлэг морид.
Хүхюун согтой —
Багшын институт шэглэжэ,
Хүтэрэлдэһөөр —
Шууян табин субана
Студент хүбүүд, басагад,
Урин, зулгы,
Ургажа ябаһан
Ногоон залуу үе!
Уярган зүрхыем,
Долгисуулан доһолуулжа,
Уянгата сэдьхэлэйм
Уужам тала дайдаар
Уулын саанаһаа
Улаан нара мандуулжа,
Нюдэнэймни жабхаланта нугые
Сэсэглүүлжэ,
Сэнгүү намдаа
Жэгүүр дали ургуулбат.
Холын заводой
Асари мандагар хоолойнуудай
Сэнхирлэн тунааша бад хара
утаан.
Хоморгон бүдүүнээр бүүг-бүүг
гэн.
Виадук шадар паровозуудай
Хүхирмэгөөр хуугайлха абяан,
Хонгёотон зэдэлһэн
Шэжэм хурдан радио,
Дэлюун сэбэр асфальт үйлсөөр
Гүйлдөөшэ
Янза бүриин таксинууд,
Табигдааша,
Залан шугамаар зурыгааша
Трамвайнуудай
Зайн галай харгынууд,
Абяанһаа хурдаар —
Дээгүүрэмни,
Һомон шэнгеэр,
Агаарта шуурян,
Үнгэршэһэн самоледүүд —
Танигдашагүй һүртэ оркестр
соо
Гэнтэ ойндом ниилэбэд.
Эршэтэй, хүсэтэ симфони
Этигэл дүүрэн
Зүрхэн соом
Мүндэлэн бадаржа,
Жэнгинүүр аялга хүгжэм доро
Жэргэн
дуулана
юртэмсэ!

Ц. ДАМДИНЖАПОВ

ЖАРГАЛАЙ ХУУЛИ

ПУБЛИЦИСТИКЭ

1936 он. Намарай намжаахан саг һэн. Теэд саг ехэл түргэнөөр ошодог юм байна. Тэрэ гэһэнһээ хойшо тэбхэр хорин долоон жэл үнгэрөө.

Эгээл тэрэ үедэ солоёо дуудуулһан суута ниислэл Москва хотодомнай Советскэ Союзай Үндэһэн Хуули (Конституци) баталагдаһан юм. Ямар ехэ баяр ёһолол болоо һэм. «Совет Конституци» гэһэн үгэ ажалша зонойнай ами наһанайнь хэрэг, арюун ябуулгынь шэмэг болоо һэн гү бэ. Хүн бүхэнэй нюур шарайдань арад зонойнай амгалан байдалай гэрэл толоржо байхадал гээ һэн. Үндэһэн Хуулиимнай—советскэ хуулинуудай манлай хуулиин баталагдаһантай дашарамдуулагдан, орон соомнай, үнэхөөрөө, ургэн дэлгэр һайндэр үнгэргэгдэжэ, жаргалта үеын жабхаланта туяа сасараа һэн гү бэ.

1905—1907 онуудай хубисхалай хүдэлөөндэ хабаадаһан нэгэ үбгэжөөл хүдэлмэришэ хүн иигэжэ хэлэһэн юм:

— Хоёр ондоо сагые жэшээд үзэнэм. Хүдэлмэришэн, таряашан зон урдань ямаршье эрхэгүй байһан юм. Минии эсэгэ үгытэйл гэхэдэ үгытэй крепостной таряашан һэн. «Үри зээлиеэ хэзээ түлэхэ нохойбши» гээд, баян балмад эзэмнай минии эсэгые мэдээ ухаа алдатарнь сохиһон гэхэ. Үри зээлинь гэхэдэ, уг дамжан сугларһан хуушанай хооһон үри зээли байһан гэхэ. Эльгэ зүрхэеэ гэмтээлгэһэнһээ боложо, эсэгэмни, барһан, минии багада наһа барашаһан юм. Зобохые зобо зобоһоор, үзэхые үзэ үзэһөөр, 1905—1907 онуудай революциин саг үедэ хүрэжэ, хүдэлмэришэн, таряашанай ехэ хүдэлөөндэ хабаадаһан хүнби. Хубисхалай диилдэһэн хойно Росси дотор, Сибириин энэ урта түмэр зам дээгүүр ямар хэсүү алуур хюдуур болоо гэжэ һананабта. Саазын саханууд, шуһан харгынууд—энэл даа бүргэдтэй титим—малгай үндэһэн «бурхан түрэлтэй» хаанай хайрань. Мүнөөмнай, мүнөөмнай...

— Тэрэ үедэ ажал хүдэлмэреэ хэжэ байтараа, агитбригадаар хамта Хори, Хэжэнгэ гаралсабаб, эсэгэ, эхэдээ хүрэбэб.

Урдань батрак ябаһан, колхоздо орохынгоо урдахана таба-арбан малтайхан болоһон, модошо дарханай хамаг нюусые шудалаад, колхозойнгоо дархан болоһон Түгэлтэр Базаровай дарханайнь газарта ошожо, орон нютаг соо, айл аймагаар болоһон һонинууд тухай хөөрэлдэхэ гэһэн байгаа һэн хаб. Ошоходом, нэгэ тон ехэ аад, гонзод гэһэн тэбхэр рама дархалжа байба. «Энэ юунэй рама гээшэб» гэһэмни, «яагааб, мүнөөхи Үндэһэн Хуулияа арамбайлхаяа һанаа гүбдеэ... Минии ном бэшэг мэдэхэ бэшые һанана аабзаш. Зүгөөр энэ хуулиие үхибүүдни уншажа үгэнэ. Хүн амитанда хэрэгтэй хамаг һайн һайхан юумэ энэ хуули соомнай хуу бии юм байна. Гэхэтэй хамта, 1916 ондо би үнөөхи сэрэгэй ара талын албанда мордоод, Архангельск ошоо һэм. «Хамаг хүбүүднай халуун үбшэнэй тахалда дайрагдажа, үхэл түлеэн болохоёо байна» гэһэн гуйлта бэшүүлжэ, сэрэгэйнгээ ноёндо үгүүлхэдэмнай, «таанад мэдүүлгэ бэшэжэ, ямар нэгэн эрилтэ, гуйлта хэхэ эрхэгүйт. Үбшэн хүрэдэг юм, хүн үхэдэг юм» гэжэ тэрэ ноемнай харюусаһан юм. Иимэл байһан юм даа. «Мүнөөмнай хамаг юумэ бидэнэй гарта үгтэбэ. Бидэнэй эрхэ, бидэнэй үгэ дээрэ абтадаг болобо» гэжэ мүнөөхи Түгэлдэр Базаров һанаһан һайхан үгэнүүдээ хөөрөө бэлэй.

Нээрээшье, Советскэ Союзай Конституци, манай Үндэһэн Хуули үнэхөөрөө үнэн һайхан хуули, мүн. Бүхы амисхаалаараа, бүхы удхаунгяараа үндэр манлай хуулимнай арадайнгаа зүрхэнтэй, арадайнгаа сэдьхэлэй һаналтайнь нягта холбоотой. Иимэ дэлгэр баян Конституци дэлхэй дээрэ урдань оройдоошье байгаагүй юм. Байхашье аргань үгы һэн гү бэ. «Наран газар хоёрой холбоон ямар ехэ ашаг үрэ үгэдэг бэ, манай Конституци арад хоёрой холбоон тэрээнһээ үльгэртэй» гэжэ удхатай үгэ, ухаатай юумэ зугаалдаг манай нютагай нэгэ үбгэн тиихэдэ хэлэһэн юм. Буруу бэшэ даа, яаха аргагүй зүб. Удхаараа нээрээ тиимэ ха юм.

Иимэ хадань манай Үндэһэн Хуулиин хүсэниинь тэрэнэй агууехэ арадай шанарта, арадшалһан ёһондонь оршоно. Манай Конституциин арюун нангин номин эрдэнинүүдынь арадай эрхэнүүд соо, арадай уялганууд соо яларна. Совет оронойнай бодото ээзд болохо манай арад зон алдарта эрхэнүүдээрээ омогорхоно. Ажал хэхэ эрхэ, амарха эрхэ, материальна талаар хангагдаха эрхэ, эрдэм номдо һуралсаха эрхэ—эдэ эгүүридэ мүнхэ эрхэнүүднай совет арадаймнай суута түйлалтанууд мүн. Эдэмнай хүн түрэлтэнэй «хойто наһанда» олдохо жаргал бэшэ, харин мүнөө үеымнай үдэр бүриин мүнхэ «диваажан» мүн лэ.

Манай зарим хэдыхэн хүнүүд Үндэһэн Хуулиар олгогдоһон эрхэнүүдээ өөрынгөө табан хургандал алляар мэдэдэг аад, ямар ехэ уялга, үүргэнүүдтэй байһанаа заримдаа мартажархидаг зантай. Энэмнай бүтэн гэр...

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

АЖАЛЛАХА ЭРХЫН АША

Нилээхэн хүлһөө гоожуулжа, слесариин мэргэжэлтэй болоогдоо. Түрүүшын паровоз... Уурал һаарал табиһаар заводоймнай корпус сооһоо гарахадань бидэ «ура» шанга гэгшээр хашхаралдаа һэмди. Одоол тиихэдэ өөрынгөө бүтээһэн хэһэн юумые хаража, эжэ эхигүй сэдьхэл соом омогорхолой мэдэрэл түрөө һэн. Тэрэ гэһээр хэдэн олон паровоз, вагон бүтээгдээб! Харин мүнөө тепловоз, электровоз... 20-дохи жэлээ ЛВРЗ-дэ ажалланаб.

Үдэр бүри газетэ, журнал дээрэ уншахада хилын саадахи капиталис оронуудта ажалгүй хүдэлмэришэд олон, забастовко, демонстраци хэнэ гэжэ байгша. Харин манай орон дотор ажал гээшэ хаанашье элбэг, хүн бүхэн ажаллаха эрхэтэй, ёһотойшье.

Би мүнөө шадаха зэргээрээ залуу үетэндэ өөрынгөө дүй дүршэлһөө хубаалдадагби. Үшөө хоёр жэл болоо, манай дизельнэ цехэй, минии хүдэлдэг бригада коммунис ажалай үндэр нэрэ зэргэтэй.

Ц. Ренчинов,
ЛВРЗ-эйн хүдэлмэришэн.

Һураха арюун эрхэмнай

Манайл орон дотор хүн бүхэн адли тэгшэ эрхэтэй: һураха, ажаллаха, амарха. Мүнөө бидэ һуранабди, эрдэмэй гэшхүүрые дамжанабди, оролдолго, эрмэлзэлээр дүүрэмди. Хараад үгты: гансахан Улаан-Үдэ хотод... най 4 дээдэ һургуули. Агуу... Октябриин революциин урда тээ иимэ юумэн байгаа юм аал?

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуули. Эндэ мянга гаран студентнэр эрдэм ном шудалнабди. Хамтын 2 ехэ байра. Һуралсалаймнай гэр соогуур ябаад үзэгты: һаруул уужам аудитори, физ-хим-био-кабинедүүд, лаборатори.

«Һураха, һураха, һураха» гэһэн үгэнүүд ямар удха шанартай гээшэб даа.

Д. Башинов,
багшанарай институдай студент.

БурАССР-эй Соведүүдэй түрүүшын съезд

Гүрэнэй Центральна архивай документнүүдэй шаралшаһан саарһадай дунда «Буряадай АССР-эй Соведүүдэй нэгэдэхи съездын протоколнууд» гэһэн гаршагтай данса намайе тон һонирхуулба. Эдэ хуудаһануудые уншажа һуухадаа, эжэ эхигүй нюдэнэйш урда тэрэ үеын байдал тон элеэр харагдахадал гэхэ.

БурАССР-эй Соведүүдэй түрүүшын съезд 1923 оной декабриин 4-дэ Дээдэ-Үдэдэ (Улаан-Үдэдэ) Союзуудай клубай байшан соо нээгдэһэн юм. Съездэ 159 делегат хабаадалсаһан.

Съездын хүндэтэ президиумдэ В. И. Ленин нэгэн дуугаар һунгагдаа һэн. ВЦИК-гэй Президиумэй амаршалгые делегадууд нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Уласхоорондын болон СССР доторхи байдал, Бурревкомой ажал ябуулга тухай тоосоон, совет байгуулалта, административна хубааралга гэхэ мэтэ асуудал съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Түрүүшын асуудалаар партиин обкомой секретарь В. И. Трубачеев үгэ хэлэбэ. Совет засагта буряад арад зоной этигэнги, дүүрэн найданхай байһые баримталһан тогтоол элидхэлэй үндэһөөр абтаһан байгаа.

Ревкомой түрүүлэгшэ М. Н. Ербановай тоосоото, мүн бэшэшье ...хэлнүүд соо Буряад оронdo арадай засагай түрүүшын алхамууд элеэр харуулагданхай.

Хэнэйшье мэдэһээр 1923 оной майн 30-да ВЦИК-гэй гаргаһан тогтоолой ёһоор, Сибириин Буряадай автономно хоёр область ДВР-тэй нэгэдүүлжэ, Буряадай АССР-ые тогтооһон байна. Иигэжэ эндэмнай арадай комиссариадууд байгуулагдаад, Дээдэ Үдын, Троицкосавска, Баргажанай, Хориин, Түнхэнэй, Агын, Алайрай, Боохоной, Эхирит-Булгадай аймагууд тогтоогдоо бэлэй.

Шэнэ байдал һалбаржа, ахадүү арадуудай хани барисаан бүришье мандаа һэн. Аймагай, хушуунай, сомоной таряашад, эхэнэрнүүд болон залуушуулай суглаанууд үнгэргэгдэжэ, Коммунис партиин, Совет правительствын политика ойлгуулагдадаг һэн.

Эдэ бүхы амжалтатай ажал ябуулгын ашаар арадай ажахые һэргээн хүгжөөлгын асуудалнууд урагшатайгаар шиидхэгдэжэ эхилээ юм. Үгытэйшүүл газар үйлэдбэриеэ улам үргэдхөө, промышленна предприятинуудай ажалшье хүхинөө һэн. Хото, хүдөө нютагуудта ехэ наһатанай һургуулинууд олоор нээгдэһэн, уншалгын, эмнэлгын гэрнүүд баригдаһан.

Тэрэ үедэ ангиин дайсад үшөөл бии байгаа. Баруун зүгтэ Донской, Черновой бандидуудай аашалалдаһан, зүүн — тээ ямандагын хубилгаан. Худанай ламын «номнолоо» тараажа эхилһэн үе һэн. Теэд арадай засаг хүсэтэй юундэшье диилдэнгүй, шэнэ байдалаа мандуулаа бэлэй. Республикын олохон аймагуудтахи нютагай Соведүүдэй һунгалта амжалтатайгаар үнгэрһэн юм.

Обкомой ажал ябуулгые съезд хангалтатай гэжэ тоолоод, республикын саашанхи хүгжэлтын алхамуудые хараалһан байгаа. Съезд дээрэ республикын Центральна Гүйсэдхэхэ Комитет һунгагдажа, РСФСР-эй болон СССР-эй Соведүүдэй съездэ хабаадаха делегадуудай кандидатуранууд баталагдаһан.

Иигэжэ Буряадай АССР-эй тогтоогдоһые республикымнай Соведүүдэй нэгэдэхи съезд бүхэлэн баталаа һэн.

Съезд декабриин 9-дэ ажалаа дүүргэжэ, үглөөдэрынь Центральна Гүйсэдхэхэ Комитедэй сесси нээгдэһэн юм. ЦИК-гэй түрүүлэгшээр М. И. Амагаев, Наркомсоведэй түрүүлэгшээр М. Н. Ербанов һунгагдаа бэлэй.

Тэрэ гэһэн сагһаа хойшо 40 жэл үнгэрөө. Манай Буряадай АССР-эй ажалшад алдарта зам гаталжа, аха дүү республиканuudайнгаа арюун жагсаалда ерээдүйн һайхан байдал — коммунизм тээшэ батаар алхална.

К. Балдаев.

ТОО, БАРИМТАНУУД

☆ Һүүлшын һунгалтада манай республикын нютагай Соведүүдтэ арадай бүри олон түлөөлэгшэд — 7272 депутадууд һунгагдаһан байна. Тэдээнэй 70 процентнь завод болон фабрикануудта, колхоз болон совхозуудта ажаллана. Нютагаймнай Соведүүдтэ саг үргэлжын 897 комиссинууд 5488 депутадуудай болон 6761 эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар хүдэлнэ.

☆ Аймагай, районно болон городой Соведүүдэй бүхы гүйсэдкомуудта эмхидхэлэй-инструкторска, худалдаа наймаанай болон бусад штатна бэшэ таһагууд эмхидхэгдэнхэй. Дүн хамта 33 тиимэ таһагууд бии юм.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной декабриин 5.

ЛЕОНИД ИВАНОВИЧ ПРУТОВОЙ нюргаар үндэр бэшэшье һаа, мүрөөр үргэн, газарлиг хүн. Үлүү үгэгүй. Электрогагнуурайнгаа ялагар эшые гараараа хэды эльбээд:

— Хүлеэжэ байгты, мэнэ ерэхэб, — гэбэ.

ЭДИР НАҺАНАЙ ЭРШЭ ХАБА

Репортаж

Улаан-Үдын судна заһабарилгын заводой ута корпусой нэгэ буланда, «Тамхи таталгын газарта», һарха барха хэдэн хүбүүд һууна. «Һөөе, ажалгүй юу хэжэ шархиилдажа һуугаабта!» гэжэ шоглон һагад Леонид тэдэндэ хашхарба.

— Бригада тухай хөөрэхэ тиимэшье ехэ һонингүйбди. Харагты, эдэ бригадымни гэшүүд гээшэ. Тамхи таталган эхилээ. Ошоё,—гээд Леонид нам уруу хараба.

Танилсабабди. Табан үндэр хүбүүд, Леонид Прутовойн бригада. Судна хабсарагшад булта согтой, дуугархадаашье жороо хүнгэнүүд.

Иван Бирюков (гуша гаража ябаһан хүн, сарюун шарайтай):

— Манай бригада тухай асууна гүт? Еня, шиниингээ орондо би харюусажархиһуу. Эндэ ажаллажа эхилһээр үнинэйбди. 1961 ондо, XXII съездын нээгдэһэн үдэр бригададамнай коммунис ажалай нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Тэрэ гэһээр хоёр жэл...

Анатолий Иванцов (Халааһан сооһоо заахан хэмжүүр гаргаад):

— Һайрхажархиха юумэ үгы даа... Эбтэй этэй, һанал, зорилго нэгэн байбал, юу ядахабши. Леониднай бидэнээ ударидахадаа бэрхэ, 3-дахи һараяа голодоһю гаргангүй ажалланабди. Совет Конституциин үдэрые угтуулан, социалис мүрысөө эмхидхээбди. Цех соогоо мүнөө түрүүлнэбди гэжэ хэлэжэрхиһүү.

Алексей Третьяков (юушье дуугарнагүй).

Борис Баязитов:

— Коммунис ажалай бригада. Нэрэмнай шанга, арюун, энээнээ гутаахагүйн тулада оролдохош. Цех соо мантай зэргэ ажалладаг Лысенко, Киргизова гэгшэдэй бригадануудтай яһалал урилдана гээшэбди.

Григорий Голынин:

— Мэргэжэлээ дээшэлүүлнэбди. Заводтомнай «Түрүү дүй дүршэлэй һургуули» эмхидхэлэй һургуули» эмхидхэгдэнхэй. Булта тэрээндэ ябанабди.

Табан хүбүүд цех уруугаа оробо. Бригадир Леонид Прутовойшье электро-гагнуураа бариба. Тэнгэриһээ унаһан мүшэнэй газарта хүрэнгүй, үшөө дээрэ хайлан сасаршадагтал, гагнуурһаань хэдэн тээшээ алтан ошонууд сэсэржэ эхилбэ.

Энэ бригадын ажал хүдэлмэреэр баясангүй одоо яажа болохоб. Ажаллаха арюун эрхэеэ тангариг шэнгеэр дүүргэжэ, эдлэжэ ябаһан хүнүүд! Бригадын гэшүүн бүхэн хоёр, гурбан мэргэжэлтэй, хайшаашье тэгшэ хүбүүд.

— Анатолий Иванцовнай үшөө бүри залуу. Мүнөө жэлдэ тэрэнээ армида үдэшэхэбди. Бидэш бригада соогоо ехэ эбтэйнүүдбди. Жэшээлхэдэ, хэн нэгэнэйнгээ заахашье ажалдаа гээгдэбэл, дары түргэн хоорондоо хөөрэлдэдэг, зүбшэн хэлсэдэгбди. Һэшхэлшни тэбшэхэгүй. Алдуу хэбэл, нүхэдэйнгөө хэлээшьегүй һаань, түбэгшөөхэл байхаш, — гэжэ бригадир Прутовой хөөрөө һэн.

Бригадань Октябриин һайндэрэй урда тээ долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые дүүргээд, зургаадахи жэлэйхеэр ажаллажа байна.

— Голодоһюгүйгөөр ажаллаха, коммунис ажалай үндэр нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ гэһэн үүсхэл саратовайхид гаргаа һэн. Тэрэ үүсхэлые дэмжэн, манай хүдэлмэришэд ажалдаа амжалта туйлана. Прутовойн бригада — түрүүшүүлэй нэгэн. Коммунис ёһоор ажаллана, ажаһууна,— гэжэ инженер Евгения Николаевна Корягина хөөрэнэ.

Нээрээшье, манай республикын предприяти, ажахы бүхэндэ коммунис ажалай бригадануудые тоолохо болоо һаа олон байха. Тэдэнэй нэгэн, Прутовойн бригада завод соогоо суурхана.

Ябалган дээрэмни Леонид Прутовой өөрөө ерэбэ.

— Эсэгэмни бүхэли наһаараа таряашан ябаһан юм. Харин бинь хүдэлмэришэн болоо гээшэ хаб. Һамгамни санэпедстанцида лаборантаар хүдэлдэг. Хоёр хүүгэдтэйб. Шэнэ байра ниһээр абахамнай. Үшөө юу хөөрэлтэйб? Бригадымнай гэшүүн бүхэн гэр бүлэдөөшье коммунис ёһоор ажаһуухые оролдодог, ходо гэр гэртээ ябалсагшабди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Залуушуулай бригада, залуу үетэн, коммунис ажалай бригада... Эдэ үгэнүүд хэды омогоор зэдэлнэб!

Г. ДАШАБЫЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **1. Бригадир Л. И. Прутовой ажал дээрээ. 2. Бригадынхид ажалайнгаа даабарине зүбшэн хэлсэнэ.**

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

Шатар

Улымжиева түрүүлһээр

Долоодохи уулзалга. Энэ уулзалгада залуушуул шадамар бэрхээр наадажа, сугларагшадые баясуулба. Комлева Соколовае, Ачитуева Ооржакые, Будаева Махановае, Синякова Данзаное шүүһэн байна. Наадандаа 30-аад минута тухай хожомдожо ерэһэн Бадмацыренова оро ороһоор туулалдаагаа эхилээшье һаа, Гармаевадаа шүүгдэшоо. Улымжиева Ринчиновагай ноёной тала руу үсэд шангаар добтолжо, баһал шүүһэн байна. Шатаршад Бережкова —Чекмарева гэгшэдэй наадан хойшолуулагдаа.

Долоодохи уулзалгын удаа Улымжиева 6,5 очкотой түрүүлһээр. Гармаева 6-һаа 5,5 очкотой, нэгэ хойшолуулагдаһан партитай.

А. Игумнов.

Тобшохоноор...

▲ Республикын залуу уран зохёолшод Даши Дамбаев Анатолий Щитов хоёр һаяхан багшанарай институдай студентнэртэ айлшалжа, уулзалга үнгэргэбэ. Эдэнэр студентнүүдтэ өөһэдынгөө ажабайдал тухай хөөрэжэ үгэһэнэй һүүлээр, шэнэ зохёолнуудаа уншажа, тэндэ сугларагшадые баясуулаа.

А. Дарханова.

▲ Сэрэгэй албанда мордогшодые үдэшэлгэдэ зорюулагдаһан үдэшэ Түнхэндэ һаяхан болобо. Үдэшэлгэ дээрэ военком Л. М. Адушеев, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь Д. Сухеев гэгшэд амаршалгын үгэнүүдые хэлээ. Мүн үдэшэдэ үнинэй партизанууд, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадалсагшад уригдажа ерэһэн байгаа. Тэдэнэр өөһэдынгөө баатаршалга тухай залуу үетэндөө һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө.

С. Ардуев.

▲ Хурамхаан тосхоной хоёр һургуулиин хоорондо баскетболоор мүрысөөн үнгэргэгдөө. Эндэ арба нэгэн жэлэй һургуулиинхид шадамар бэрхээр наадажа, үетэнөө 42:2 гэһэд тоотойгоор шүүгээ.

Г. Бадмаев.

Буряадай республикын Соведүүдэй түрүүшын съезд 40 жэлэй... энэ байшан соо болоһон юм. Тэрэ үедэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ... дай байшан гэжэ нэрлэгдэдэг байһан. Мүнөө гүрэнэй ород... мын театр болоно.

Г. САРАНДОВАЙ зураг.

Үнгэрһэн арбан хоногой сагай уларил

Ноябрь һарын һүүлшын арбан хоног соо республика соомнай үүлэтэйшэг аад, ехэшье хүйтэн бэшэ байба.

Республикын урда болон түб нютагуудаар хүйтэнэй арбан хоногой дунда зэргын хэмжээн 10—14 градус байгаа. Энэнь урда жэлнүүдэйхиһээ 6—13 градус дулаан болоно.

Хориин зонын зүүн хойто нютагуудаар (Яруунын район), мүн Баргажанай голдо агаарай дунда зэргын уларил 17-һоо 24 градус хүрэтэр хүйтэн гэхэ гү, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо нэгэ бага дулаан байһан байна.

Дулааншаг үдэрнүүдтэ зарим нютагта уларил 1-4 градус, республикын хойто нютагуудаар 7 градус хүйтэн байба.

Наратай үдэрнүүдтэ гэрэй оройн саһан хайлажа дуһаалаа. Тиихэдэ элһэтэй газарта саһан бага зэргэ шэмэлээ. Хүйтэншэг үдэрнүүдтэ урда болон түбэй зононуудта хүйтэнэй хэмжээн 20—24 градус, хойто нютагуудта 27—29 градуста хүрэһэн байна. Тиихэдэ Могойтодо 33 градус бо... һон байха юм. Энэ хадаа ... бан хоногой эгээн хүйтэн у... рил болоно.

Ехэнхи нютагуудта 1... миллиметр зузаантай са... ороо. Могойто, Баргаж... Доодо-Ангарта арбан хо... соо 11—15 миллиметр зуза... тай саһан ороһон байна. ... хадаа республика соом... эгээн ехээр унаһан саһан г... шэ.

Байгалай зүүн эрье ша... — Горячинскда, Сэлэнг... адаг багаар дулааншаг б... жа, дунда зэргын уларил 6-... градус хүйтэн байгаа.

Хада уулаар горитойхон ... һан унаа. Тиибэшье дула... саһагүй байһан ишмэ улар... малай бэлшэлгэдэ ехэ т... рамжатай байгаа. Энэ э... байдал нёдондонойхиһоо ... лээд зохисотой байба.

Ноябриин гурбадахи ар... хоногто болоһон ишмэ дул... уларил—хомор үзэгдэл. Э... жэлэйхидэл дулаан ула... 1932 ондо гэхэ гү, 31 жэл ... ложо үзэгдэбэ.

Ин. Котов.

ЖАРГАЛАЙ ХУУЛИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

барихын орондо хахад гэр бариһантай адли, тиимэ сэсэн бэшэ, шэнгэхэн ябадал болоно ха юм даа. Конституцяар баталагдаһан хуулита уялганууднай манай бүхы ябадалай «мүнгэн тамга», «алтан жолоо» байха ёһотой. Совет Конституци болон хуулинуудые дүүргэлтэ болгохо, ажалай журам нангинаар сахиха, ниитын социалис баялигые хамгаалан бэхижүүлхэ, олониитын коммунис байдалай ёһо гуримые сахин хүндэлхэ, Совет Арми болон Флодой зэргэнүүдтэ үнэн сэхээр алба хэхэ— эдэ уялганууднай гүрэн түрымнай даабари, эсэгымнай заабари, эхымнай юрөөл болоно ха юм.

Манай үндэһэн Хуули мандажа байһан улаан наран шэнги гээд хүнүүд хэлсэдэг. Нээрээшье тиимэ. Теэд энэ нарамнай зарим тэдыхэн үедэ хиртэн алдаһыень уйдхартайгаар һананабди. Хэнэй гэмээр, хэнэй зэмээр? Нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үедэ ямар халагламаар хэсүү юумэнүүд болоо һэм. Үндэһэн Хуулиимнай үнэн һайхан үгэнүүдынь балар болгогдодог һэн. Орон гүрэндөө суутай олон һаруул һайхан нүхэднай алдагдаа һэн. Гүрэн түрын ябуулгаар үгтэһэн агуухэ Ленинэй ашата заабаринууд хазагайруулагдадаг һэн. Сталинай алдуу эндүүнь аргагүй ехэ даа.

Гэхэтэй хамта, һүүлэй арбан жэл соо манай Совет орондо ямар ехэ гэгээн гэрэлтэ юумэнүүд хэгдээ, бүтээгдээ гээшэб. Ленин багшын заадаһан заабаринуудаар элшэтэ сэлмэг һайхан наран үргэн уужам орон соомнай манданхай. Агаарнай арюухан, амимнай тэгшэхэн болонхой. Жэгтэй һайхан жэгүүритэ саг иигэжэ мүндэлэнхэй. «Хара һалхинай бүүжа, тооһо шорой үрхирүүлхэдэнь, ехэ харанхы, уйтай болоходол гэхэ. Һалхинай тогтожо, арюун сэлмэг болохотойнь сасуу, наранай элшэ туяа бүри гэрэлтэйгээр ялархаа. Энээндэл адли партиин абаһан зоригтой аад, үлзы һайхан үнэн сэхэ арга хэмжээнүүдынь манай ороной ажабайдалые жэгтэй тунгалаг, сэлмэг болгоо» гээд, Буряадай индустриин эхиэйнь һүлдэ—гигант бологшо ЛВРЗ-гэй нэгэ хүдэлмэришэнэй хэлэһэниинь һанаанда ороодхино.

Алдар габьяагаар амилһан ашата мэргэн арбан жэл! Асараш мандаа агуу габьяа, үргөөш мандаа үнэн юрөөл. Арбан жэлэймнай аша үрэнь партиимнай, арадаймнай аша габьяа мүн. Арбан жэлэй арюухан жолоое партиин ЦК, нүхэр Никита Сергеевич Хрущев бата бэхеэр барижа ябаа. Энэ хухасаан соо промышленностиин продукци 2,8 дахин, хүдөө ажахынхи—1,7 дахин ехэ болоо. Эдээхэн тооё миил юрын тоонууд гэжэ бү һанагты. Эдэ тоонуудай саананъ сагаан мрамор фундаментнууд байха: мянга түмэн машинанууд, хэдэн олон фабрика, заводууд, эрдэм ухаанай шэнэ нээлтэнүүд, 40 һайса гаран миллион гектар хахалагдаһан шэнэ талмайнууд, арад түмэнэй ашаг доходууд, замбуулинай гүн уруу зурыһан баатар космонавтнуудай барагдашагүй замууд байлсахал.

Энэ жэлдэ оронноймнай зарим тэды газарнуудаар ган гасуур боложо, яһала муухай тодхор шэрээ. Манай дайсад шадал соогоо хүхилдэһэн, хөөрсэгэнэлдэһэн байха. Теэд нэгэхэн жэлэй «нэрбэлтые» ябууд дундаа дабахаяа бидэнэр эрид мэдэнэбди. Энэ манай гар соо. Газар таряалангаа үһалха, үргэн ехээр үтэгжүүлхэ талаар партимнай, гүрэмнай далайсатай гэхэдэ далайсатай арга хэмжээ абажа байһаниинь мэдээжэ. Һүүлэй арбан жэл соо орооһо таряан 1,6 дахин, мяхан—1,8 дахин, һүн—1,8 дахин ехээр абтадаг болоо. Хараад байя: манай хүдөө ажахы үшөө ямар ехэ илалтануудые туйлагшааб! Туйлахын ехээр туйлахал байха.

Даари, даахида дарагдаһан тоомосхо морин хүдэр шамбай хүлэг морин хоёрой урилдахадань, хүдэр шамбай хүлэгынь гараха гээд, урдань боосолдодог байгаа гэхэ юм. Хойто Америкые баян гүрэн гэлсэдэг. Энэньшье иимэ һэн гэлэй. Теэд һүүлэй арбан жэл соо хэнэймнай хэды шэнээн түргэноор хүгжэһые харахада яаха юм. Энэ арбан жэл соо манайда промышленна продукциин ургалтын дунда зэргээр 10,5 процент байхадань, Хойто Америкынхи—миил 3,1 процент байба. Эдэ хоёр гүрэнэй алинайнь түрүүлжэ ябаһаниинь эли ха юм. Америкэтэй ябуулжа байгаа манай экономическа мүрысөөнэй илалтань хэзээдэ манай талада байхал. Энээндэ этигэхэгүй хүн хаанашье үгы болоо бэшэ аал даа. Али «боосолдохо» хүн олдохо гээшэ гү? Үгы ха даа.

«Ильичын лампочка» элдин оронноймнай омог болоо. Электрын хүсэн эрдэни баялигуудаймнай түлхюур болоо. Жабхаланта займнай гал замбуулин дэлхэйе гиигүүлнэ. Энэ 1963 он соо манай орон 412 миллиард киловатт-час электро-хүсэ болбоосоруулан гаргаа. Энээниие хаанта Россин үеынхитэй сасуулбал, 200 дахин ургаа. Энэмнай солгёон ехэ совет хүгжэлтэ мүн даа. Иимэ алхасатай, иимэ далайсатай орон уруу бүхы дэлхэйн харгынууд тэгүүлнэ.

Бүхы арадаймнай баатар тэмсэл соо Буряад оронноймнай ажалшадай оруулалта элеэр харагдана. Республикымнай ажа үйлэдбэриин түрүү газарнууд арбан һарынгаа түсэбые холо үлүүлэн дүүргэбэ. Таряашадаймнай бэлэг—9 миллион пүүд орооһо таряан гүрэнэймнай амбаар соо оронхой. Эдэмнай хэнэй гараар, хэнэй ажалаар бүтээб? Эрхим түрүү хүнүүдэй ажалаар бүтээгдээ. Манай республика дотор коммунис ажалай хүдэр туг түрүүн мандуулагшадай дунда нарин сэмбын фабрикын ажалшад, «Электромашина» заводой слесарь Юрий Филиппов, локомотив, вагон заһабарилгын заводой кузнец Николай Болдырев болон бусадай хүндэтэ нэрэнүүд олон. Эдэнэй үндэр ехэ үүсхэлые бадаруулһан суута хүнүүд манай республикада бүри олон болонхой. Буряад оронноймнай булад гигантын цех соо ажалай герой-баатар Анисим Ошировай алдарта ажалзэдэлнэ. Хэбэд номин Хэжэнгын суута хонишон Сэнгэ Буянтуев СССР-эй Верховно Соведтэ һунгагдаад, ажалайнгаа алдарта жолооё улам шангаар адхана. Борьёогой совхозой бэрхэ мэргэн комбайнер Кирилл Зайцев «СК—3» комбайнаар 1118 гектар таряалан хадажа унагаагаад, үшөө дээрэнь 300 гектарые хуряан суглуулаа. Эрдэмтэ Сергей Чагдуровай агууехэ ород хэлэн тухай лекцинь Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ институдай үргэн уужам залнууд сооогуур сууряатана. Уран зохёолшо Цырен Галановай шэнэ повестинь уншагшадаар магтагдана...

Коммунис партиин шэнэ Программа соо бэшэгдэжэ, зула бадаргаһан зургаан эрдэни үгэнүүдээ үшөө дахин, дахин дурданабди: Эб найрамдал, Ажал, Эрхэ сүлөө, Адли тэгшэ эрхэ, Аха дүүгэй холбоон, Зол жаргал!

Манай зам—коммунизм тээшэ!

Эрхимүүдэй нэгэн

Баян-голой электростанциин баригдажа эхилхэдэ, Норжомо Цыбикжапова һая ажалда ороһон залуухан басаган штукатурна бригадада һурагшаар хүдэлжэ эхилһэн юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо хори гаран жэл үнгэрөө. Уданшьегүй Норжомо дүршэлтэй штукатуршан боложо, разряд абаад, бригадын һайн штукатуршадай тоодо ороо. Хори гаран жэлэй туршада Баян-гол тосхондо барилгын ехэхэн хүдэлмэри хэгдэһэн байна. 800 һурагшадай һураха шлако-блочно гурбан дабхар һургуули, 12—21 айлай квартиратай хоёр дабхар байрын шулуун гэрнүүд, мүн хэдэн арбаад модон гэрнүүд баригдажа ашаглалгада оруулагдаа. Эдэ барилгануудта штукатуршан Цыбикжапова ехэхэн ажал хэхэһээ гадна, олохон залуу штукатуршадые өөрынгөө дүй дүршэлдэ һургаһан байна.

— Ажал гээшэ хүндэтэй хэрэг. Илангаяа штукатурлалга, шэрдэлгэ нарин нягта ажалтай. Юундэб гэхэдэ, дархашуул-барилгашадай өөһэдынгөө ажал дүүргээд ошоходо манай ээлжээн болодог. Тиигээд тэрэ гэрэй эгээл һүүлшын ажал — штукатуралга, шэрдэлгэ хэжэ ашаглалгада үгэнэбди. Уужам, һаруул, аятай зохид, дулаан байрада электростанциин, шахтын хүдэлмэришэд ороходоо тэдэ гэрнүүдые һайнаар бүтээжэ үгэһэнэймнай түлөө ехэхэн баяр хүргэдэг,—гэжэ нүхэр Цыбикжапова хөөрэнэ.

Мүнөө Норжомо штукатуршадай бригадада хүдэлхэдөө үдэрэйнгөө нормо 120—130 процент хүрэтэр һайн шанартайгаар дүүргэнэ. Эрхим ажалайнгаа түлөө Бян-голой энергоуправлениһээ хэдэ дахин мүнгөөр, грамотаар шагнагдаһан байха юм.

Нүхэр Цыбикжапова гансашье барилгын цехтэ эрхим ажалаараа суурхадаг бэшэ, харин Зэдын комбинадта мэдээжэ болоһон байна.

Р. Жигжитов.

Хилын саанаһаа

ВСНП-гэй сесси хаагдаба

ПЕКИН, декабриин 3. (ТАСС). Арадай түлөөлэгшэдэй хоёрдохи зарлалай Бүхэхитадай суглаанай дүрбэдэхи сесси мүнөөдэр эндэ хаагдаба.

Синьхуа агентствын дамжуулһанай ёһоор 1963 оной арадай ажахын түсэб болон гүрэнэй бюджет, тэрэшэлэн 1964 оной арадай ажахын түсэб, 1964 оной гүрэнэй бюджедэй хараа сесси дээрэ баталагдаа.

Арадай түлөөлэгшэдэй түрбадахи зарлалай Бүхэхитадай суглаанда түлөөлэгдэхэ нормо, депутатуудые һунгаха гурим тухай асуудалаар резолюциие сессидэ хабаадагшад баталан абаһан байна.

ГҮРЭНЭЙ МЭДЭЛДЭ АБТАБА

КОЛОМБО, декабриин 3. (ТАСС). Гадаадын худалдаа наймаа эрхилхэ эрхэ, бензин, керосин болон дизельнэ түлишэ худалдаха, хубаарилха хэрэг Цейлондо 1964 оной январиин 1-һээ гүрэнэй нефтиин корпорациин мэдэлдэ орохо юм.

Цейлоной правительствын энэ тогтоолой үндэһөөр Цейлоной нефтиин корпораци хадаа хариин нефтиин компанинуудта — Америкын «Эссо» болон «Калтекс», мүн Англиин «Шелл» гэжэ компаниинуудта хамаатай 525 бензин үгэдэг колонконуудай 262-ые өөрынгөө мэдэлдэ абаха гэжэ шиидхээ.

Энэ шиидхэбэриин хүсэндөө ороходо, Цейлондо нефтепродуктнуудые худалдаха, хубаарилха бүхы эрхэ корпорацида олгогдохо байна. Имагтал авиационно горючи тэрэнэй тоодо оролсоногүй.

Сэхэ руунь мэдэрбэ

БОНН, декабриин 3. (ТАСС). ФРГ-дэ дайшалхы ракетэ байгуулха талаар хүдэлмэри хэгдэнэ. Баруун Германиин ракетэнүүдые туршалгын Куксхафен шадар декабриин 5-да эхилхээ байһантай дашарамдуулан «Ваффен унд люфтрюстунг аг» гэжэ акционерна бүлгэмэй ажаглалта хэдэг соведэй түрүүлэгшэ Бегнер энээн тухай мэдээсэһэн байха юм.

Сэрэгэй ракетэнүүдые байгуулха талаар хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай Бегнер мэдүүлгэ хэхэдээ дэлгэрэнгыгээр мэдээсээгүй. Гэбэшье «бидэнэр энэ талаар хүдэлнэбди, энээниие нюуһанай хэрэг байхагүй» гээд тэрэ мэдүүлээ гэжэ «Франкфуртер рундшау» газетэ тэмдэглэнэ.

Сиридэхи байдал

БЕЙРУТ, декабриин 3. (ТАСС). Премьер-министр Амин Хафезда, Сириин Республикын мүнөөнэй правительствын гол ажал ябуулагшадта эсэргүү үгэсэлгын Дамаскда хэгдэжэ байһыень Сириин засагаархид элирүүлээ гээд Ливанай газетэнүүд мэдээсэнэ. Үгэсэлгэдэ хабаадаа гэжэ гэмнэгдэһэн хори гаран хүн арестовалагдаа.

ВСМ-эй сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ

ВАРШАВА, декабриин 3. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Хаамал пленарна заседани дээрэ делегадуул хэдэн документнүүд болон резолюцинуудые баталаа.

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет хадаа ябуулга хэхэ уряае, Куба, Урда Вьетнам, Португалиин Африкадахи колонинууд, Урда Африка, Лаос, Корей, Малайзиин федераци тушаа резолюцинуудые, национальна сүлөөрэлгын асуудалаар резолюциие, Палестинын асуудалаар резолюциие, Камерундахи байдал тухай мэдээсэлые баталһан байна.

Айвор Монтегю (Англи) түгэсхэлэй үгэ хэлээ.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэл хэхыень бүхы хүнүүдые Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси уряалаа. Ядерна дайнай дэлхэй дээрэ һүжэрхэ үхэлтэ аюул үшөөл бии зандаа гээд ябуулга хэхэ талаар ВСМ-эй түгэсхэлэй заседани дээрэ баталан абтаһан уряа соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Бүхы түхэл янзын ядерна зэбсэг эсэслэн усадхагдаха ёһотой. Ядерна туршалгануудые зарим зэргээр хорихо тухай Москвагай договор хадаа энэ талаар абтаха хэмжээнүүдэй имагтал эхининь болоно. Бидэнэр саашанхи хэмжээнүүдые абаха ёһотойбди.

Ядерна бүхы туршалгануудые хорюулхые, ядерна зэбсэгэй ямаршье аргаар дэлгэрэлгые, тэрэ тоодо олон талын хабаадалгатай ядерна хүсэ байгуулгые зайсуулхые Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет уряалаа. Ядерна зэбсэггүй зононуудые байгуулха, ядерна зэбсэг хэрэглэхэһээ арсаха тухай хэлсээ баталха, сэрэгэй бюджедые хизаарлаха, хороохо, уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые хэлсээ хэжэ шиидхэхэ ябадал туйлаха ёһотойбди. Хиналта доро буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ хуряаха тухай договор баталха талаар саашанхи алхам хэхыень буу зэбсэг хуряаха талаар 18 гүрэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комитедые бидэнэр баадхаха ёһотойбди гээд уряа соо хэлэгдэнэ.

Буу зэбсэг хуряалга, мүн национальна сүлөөрэлгэ хадаа эб найрамдалай түлөө тэмсэлые бүри шангадхана, нэгэниинь нүгөөдэсэ бэхижүүлнэ гээд уряа соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Колониальна дай болюулха, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хариин оронуудай хамааралсалые болюулха, бусадай газар дээрэхи сэрэгэй баазануудые усадхаха, бусадай газар дээрэ хариин сэрэгүүдэй манёвр хэхые хорихо тухай Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Совет эрилтэ хэнэ. Үндэһэ яһанай илгаа али бүхы янзаар гаргалгые, уласхоорондын худалдаа наймаанда газаашалгын хэмжээ абалгые, хүгжэлтэ багатай оронуудые доройтуулгые, тэдэнэй баялигые дээрмэдэлгые ВСМ буруушаана.

Эдэ зорилгонуудые бэелүүлхын тулада түүхэдэ үзэгдөөгүй үргэн ехэ кампани ябуулха шухала гээд уряа соо хэлэгдэнэ. Эб найрамдалые хүсэһэн бүхы тэмсэл гансахан лэ уг зорилготой. Өөһэдынгөө хүсые нэгэдүүлхыень уряалһан бүхы хүнүүдтэ, бүхы организацинуудта ВСМ хандана.

Далласай полициинхидтэ этигэжэ болохогүй

ВЕНА, декабриин 3. (ТАСС). Кеннедиие Освальд буудаа, арестовалагдахынгаа урдахануур полициин хүдэлмэрилэгшые алаа гэһэн олон тоото баримтануудтайбди гээд Далласай полици баталдаг гээд Австриин «Нейе иллюстриртэ» гэжэ недели бүридэ гарадаг журнал бэшэнэ. Тиигэбэшье болоһон бүхы ушарнуудай һүүлээр Далласай полициин засагаархидта оройдоошье этигэжэ болохогүй байна. Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад полицида эдилгэ үгэжэ (США-да иимэ юумэн хэгдэжэ яһала болохо), тэдэниие хэрэглэн президент Кеннедиие алаа гэһэн басгаалгаһаа арсахань бэрхэтэй байна. Гэмтэй бэшэб гэжэ Освальдын эрид шууд мэдүүлһэнэй удаа, тэрэниие гэмнэлгэ буруу һурахань гэжэ мэдэгдэһэнэй һүүлээр Освальд алагдаһан байгаа бэшэ гү? гэһэн асуудал гарана гээд журнал саашань бэшэнэ. Үндэһэ яһанай илгаа гаргагшад өөрынгөө зорилго дүүргэхын тулада Освальдые хэрэглэһэншье байжа магад даа.

Далласай полици Кеннедиие һулаар хамгаалаа, олон алдуу гаргаа, мүрдэлгые бусайдуулаа гээд журнал түгэсхэлдөө бэшэнэ. Тиимэ болохолоороо, полициин засагаархид алууршан заатагүй баригдаха ёһотой, тиигээгүй һаа полици тулюур туйган гэжэ зэмэлэгдэхэ болохол гэһэн тобшолол хэһэн байгаа бшуу. Баригдагша гэмтэй гэһэн баримтануудынь хожомоо этигэлгүйшэг болоходонь, президентые хорлоо гэжэ гэмнэгдэһэн хүниие усадхаха зорилго табигдаһан болоно.

ТУРЦИИН ПРАВИТЕЛЬСТВАДА БЭРХЭШЭЭЛ ТОХЁОЛДОБО

СТАМБУЛ, декабриин 3. (ТАСС). Турциин правительствын тушаалһаа буугһанһаа уламжалан тохёолдоһон бэрхэшээл һаяын үе соо зайсуулагдаха гээд президент Гюрсель радиогоор үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Президент хадаа шэнэ правительствын байгуу... лагдатар өөрынгөө үүргые үргэлжэлүүлжэ байхыень Иненюгэй правительствые гуйһан байна.

Иненюгэй правительствын тушаалһаа буугһаниинь гайхалтай бэшэ ... Хоёрдохи коалиционно правительствын тогтоһон үдэрһөө эхилэн, дотоодын болон гадаадын политикын ... дэб асуудалнуудаар коалиционно партинуудай хоорондо арсалдаан гараһан болоһон байха юм.

Һаяхан муниципалитедүүдтэ һу... галтын болоходо оппозиционно пар... (ПС) илалта туйлаа. Тиихэдэ «Шэнэ Турциин партиин», республиканска таряашадай национальна партиин ударидагшад коалиционно правительствоһаа гарахамнай гэжэ мэдүүлһэн байха юм. Тиигэжэ бэрхэшээл бүри ехэ болоо.

Иненюгэй арадай-республиканска парти меджлистэ диилэнхи олонхи бэшэ байһан дээрэһээ нэгэ партиин түлөөлэгшэдһөө правительство бай... гуулжа шадахагүй болоно. Тиимэһээ арадай-республиканска партитай ... нэ коалици байгуулхые СП-гэй ... шөөлгэһөөнь бэрхэшээл зайсуу... дулдыдаха болоно.

Шанга засагта эсэргүүсэлтэ хэгдэнэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 3. (ТАСС). Оронойнгоо демократическа хүсэн... дые хашажа, хэһээжэ байдаг зонхи... хы бүлэгтэ дураа гуталга Домини... канска Республикада улам шанга... на. Тиигэжэ шанга засагта зэбсэг... эсэргүүсэлгэ элитээр хэгдэдэг бол... Доминиканска патриодуудай ба... гууһан хэдэн бүлэг партизанууд... орон дотор ябуулга хэнэ. Партизануудай болон правительственна сэрэ... гүүдэй хоорондо зарим нютагууд... тулалдаанууд болоо. Хадалиг газар... нуудта хоргодон байрлаад, ябуу... хэдэг партизануудые дарахын тула... правительство сэрэгүүдые олоор ... сүүлнэ.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1963 оной декабриин 5.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00593. Зак. № 7105.